

סיכום עיקרי הש"ס

על שלשת הפרקים הראשונים של מסכת ברכות

מועיל שכל אחד יוכל לשנן ולדעת
את כל עיקרי הש"ס בזמן קצר
עוזר מאד להצלחה במבחנים

בס"ד ניתן להשיג את הסיכומים בכתב במייל
על סדר הדף היומי.
לפנות למייל: 7105352@gmail.com

כמו כן יוכלו בעז"ה לשמוע את הסיכומים בשפה ברורה באידיש ובעברית
בטל': 0733-834-694

מוסד "קניז ש"ס"

סיכום עיקרי הש"ס

על שלשת הפרקים הראשונים של מסכת ברכות

מוזעיל שכל אחד יוכל לשנן ולדעת
את כל עיקרי הש"ס בזמן קצר
עוזר מאד להצלחה במבחנים

בס"ד ניתן להשיג את הסיכומים בכתב במייל
על סדר הדף היומי.
לפנות למייל: 7105352@gmail.com

כמו כן יוכלו בעז"ה לשמוע את הסיכומים בשפה ברורה באידיש ובעברית
בטל': 0733-834-694

מכון "קניז ש"ס"

טל': 052-710-53-52

דוא"ל: 7105352@gmail.com

החוברת נתרמה לעי"נ

אבי מורי הגה"ח ר' יוסף יהודה אריה זללה"ה

בן הרה"ח ר' משה ישראל זללה"ה

אשר הרביץ תורה רבות בשנים בשיעור 'דף היומי'

והשקיע הרבה מחשבה וכוחות בתלמידיו בישיבה הק'

שישננו היטב ויזכרו את לימודם, למען יעמדו ימים רבים

נלב"ע ד' סיון תשס"ט

ת. נ. צ. ב. ה.

הקדמה לשיטה המהפכנית לידיעת הש"ס בבהירות נפלאה ובקלות

א. שמעתי ממשפיע חשוב שליט"א, שאנשים חושבים שלדעת ולזכור את כל הש"ס, שייך או לבעלי כשרונות וזכרון נדירים. או למתמידים עצומים החוזרים ללא הרף.

אבל באמת זו היא טעות גמורה! וכל אחד ואחד יכול לדעת ולזכור את כל הש"ס בבהירות נפלאה! והוא ממש שוה לכל נפש!

אלא שלדעת ש"ס לאנשים כערכינו אין הכוונה לדעת את כל הקושיות והתירוצים, ואת כל הראיות והפירוכות, וכל הוה אמינא שבגמרא. אלא לדעת ש"ס הכוונה לדעת את כל המסקנות היוצאות מתוך הש"ס, וכל השיטות והדינים מסודרים בבירור.

ודבר זה יכול כל אחד לעשות בשני תנאים:

[1] לסכם היטב בבהירות כל דבר שלומדים.

[2] לחזור תמיד על הסיכומים.

ואם לחזור על הסיכומים יכולים לעשות בזמן קצר מאד לכל דף, 6-2 דקות בלבד! 15 דף בשעה! 2700 דף - כל הש"ס כולו - ב180 שעות!

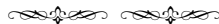
הרי שלסכם ולכתוב את הסיכומים זה דבר הדורש יותר מיומנות ויותר זמן.

ובס"ד יש היום הרבה סוגי סיכומים, וכל אחד יכול להתחבר למה שלבו נוטה לזה. וגם אנו מקוים בעז"ה לערוך סיכום כדוגמת המובא כאן, בקצב הדף היומי.

ניתן להשיג במייל: 7105352@gmail.com

כמו כן ניתן לשמוע את הסיכומים בטל': 0733-834-694

'השמיעה בתורה היא תענוג מופלא ומחיה הנפש, והמרגיש בטעם התורה תשיחנו נפשו כי עליו לשלם גמול טוב לנותן מתנה טובה מופלאת' (אוה"ח הק')

עמוד

פרק ראשון - מאימתי

דף ב

- א) תחילת וסוף זמן ק"ש של ערבית %
- 1) תחילת זמן קריאת שמע של ערבית: %
- 2) סוף זמן קריאת שמע של ערבית: %

דף ג

- א) משמרות הלילה ג
- 2) מעשה דכניסה לחורבה ג
- 3) דיבור בפני המת ג
- ב) קימת הצות ג
- 2) ידיעת זמן הצות ג

דף ד

- א) המשך סוגיית הצות ד
- 1) דוד המלך נקרא 'חסיד': ד
- 2) ב3 מקומות רואים שחששו שמא יגרום החטא: ד
- ב) סמיכת גאולה לתפילה בערבית ד
- 1) קורא ק"ש ומתפלל ואח"כ אוכל וישן. ד
- 2) לר' יוחנן - גם בלילה צריך להסמיך גאולה לתפילה ד
- 3) האומר אשרי ג"פ ביום הוא בן העוה"ב. ד
- 4) מיכאל עף - בפעם אחת ה

דף ה

- א) ק"ש שעל המיטה ו
- 2) רגזו ואל תחטאו ו
- 3) ניתנו למשה מסיני ו
- 4) הקורא ק"ש על המיטה: ו
- ב) יסורין ו
- 1) כל העוסק בתורה - יסורין בדילין ממנו. ו
- 2) אם רואה אדם שיסורין באין עליו: ו
- 3) אלו הם יסורין של אהבה: ז
- 4) 5 מימרות במעלת היסורין: ז
- 5) נגעים: ז
- 6) חביבין עליך יסורים ז
- 7) לרב הונא החמיצו 400 חביות יין ז
- ג) אבא בנימין ה
- 1) מצטער ה
- 2) המתנה ה

דף ו

- א) אבא בנימין ט
- 1) מזיקין ט
- 2) בית הכנסת ט
- ב) רבין ב"ר אדא א"ר יצחק ט
- 1) בית הכנסת ט

(2) תפילין י'

(3) רגיל י'

(ג) ר' חלבו א"ר הונא י'

(1) קביעות י'

(2) ריצה י'

(3) אחורי יז'

(4) מנחה יז'

(5) חתן יז'

(6) יראה יז'

(7) שלום יז'

דף ז

(א) רבי יוחנן משום רבי יוסי יז'

(1) הקב"ה מתפלל: יז'

(2) אין מרצין לו לאדם בשעת כעסו. יז'

(3) טובה מרדות אחת בלבו של אדם יותר מ'כמה' מלקיות. יז'

(4) 3 דברים ביקש משה מהקב"ה ונתן לו: יז'

(5) כל דיבור ודיבור שיצא מהקב"ה לטובה, אפילו על תנאי - לא חזר בו. יד

(ב) רבי יוחנן משום ר"ש בן יוחי יד

(1) לא היה אדם שקראו להקב"ה 'אדון' - עד שבא אברהם. יד

(2) אין מרצין לאדם בשעת כעסו. יד

(3) לא היה אדם שהודה להקב"ה - עד שבאה לאה. יד

(4) קשה תרבות רעה בתוך ביתו של אדם יותר ממלחמת גוג ומגוג. יד

(5) מותר להתגררות ברשעים בעולם הזה. יד

6) כל הקובע מקום לתפלתו - אויביו נופלין תחתיו^(ח) מז

7) גדולה שימושה של תורה - יותר מלימודה מז

8) אימתי 'עת רצון' - בשעה שהציבור מתפללין. (ח). מז

דף ח

א) בית הכנסת מז

1) כל מי שיש לו בית הכנסת בעירו ואינו נכנס שם להתפלל: מז

2) אריכות ימים מז

3) שני פתחים מז

ב) לעת מצוא מז

ג) המשך בית הכנסת מז

1) שערים המצוינים מז

2) הנהנה מיגיעו מז

3) לדור במקום רבו יז

4) המניח ס"ת ויוצא יז

ד) שנים מקרא יז

2) ריב"ל הזהיר את בניו: יז

3) רבא הזהיר את בניו: יז

4) ר"ע אהב את המדיים ב3 דברים: יה

5) ר"ג אהב את הפרסיים ב3 דברים^(ח): יה

ה) סוף זמן ק"ש של ערבית יה

1) הלכה כרבן גמליאל יה

2) משיעלה 'עמוד השחר': יה

דף ט

- א) זמן אכילת פסח י"ב
- 2) שריפת הנותר י"ב
- 3) מיעוט זמנים אחרים י"ב
- ב) מאמרי אגדה ט
- 1) ביזת מצרים ט
- 2) אהי' אשר אהי' ט
- 3) ענני ה' ענני ט
- ג) תחילת וסוף זמן ק"ש של שחרית ט
- 1) תחילת זמן ק"ש ט
- 2) הלכה ט
- 3) סוף זמן ק"ש טז
- ד) סמיכת גאולה לתפילה טז
- 2) ה' שפתי תפתח טז
- 3) 'אשרי' ו'למה רגשו' טז

דף י

- א) ברכי נפשי כג
- 1) יתמו חטאים כג
- 2) רני עקרה כג
- 3) סמוכין כג
- 4) ברכי נפשי כג
- 5) וכל קרבי כג
- ב) חוקי' כג

- 1) 3 ויכוחים בינו לישעי' כג
- 2) קיר כג
- 3) 'והטוב בעיניך עשיתי' כג
- 4) תולה בזכות עצמו כד
- ג) שונומית כד
- 1) עליית קיר כד
- 2) אלישע ושמואל כד
- 3) אשה מכרת באורחין כד
- ד) רבי יוסי ב"ר חנינא משום ראב"י כד
- 1) תמיד כד
- 2) מקום נמוך כד
- 3) רגל כה
- 4) דם כה
- 5) גאווה כה
- ה) ביאור המשנה כה
- 1) הלכה כה
- 2) לא הפסיד כה
- 3) כאדם הקורא בתורה כה

דף יא

- א) בשכבך ובקומך (י') כו
- 1) מחלוקת כו
- 2) רבי טרפון כו
- 3) עוסק במצוה (יא.) כו

- כו 4) רבי ישמעאל
- כו 5) עשה כדברי ב"ש
- כו ב) ברכות ק"ש
- כו 1) מספר ואורך הברכות
- כו 2) נוסח הברכות
- כו ג) ברכת התורה
- כו 1) אהבה רבה
- כו 2) על מה מברכים
- כו 3) נוסח הברכה
- כו ד) הברכות בבית המקדש
- כו 2) ברכות אין מעכבות

דף יב

- כט א) המושך הברכות בבית המקדש
- כט 1) עשרת הדברות
- כט ב) טעה בתחילת הברכה
- כט 1) בברכות הנהנין
- כט 2) בברכות ק"ש
- ל ג) רבה בר חיננא סבא בשם רב
- ל 5) בושה
- ל"א ד) קביעת פרשיות בק"ש
- ל"א 1) פרשת בלק
- ל"א 2) פרשת ציצית

דף יג

- (א) הזכרת יציאת מצרים לב
- (1) בלילות לב
- (2) בימות המשיח לב
- (3) טעם שינוי השמות לב
- (4) הקורא ל'אברהם' 'אברם' לב
- סיכום סוגיות - פרק א' לג

פרק שני - היה קורא

- (א) קריאת שמע - משנה לד
- (1) כוון לבו לד
- (2) שלום לד
- (3) סדר הפרשיות לד
- (ב) קריאת שמע - גמרא לד
- (1) לשון לד
- (2) השמעה לאזנו לד
- (3) למפרע לד
- (ג) כוונה בקריאת שמע לה
- (2) המאריך ב'אחד' לה
- (3) איסור הליכה לה
- (4) ק"ש של 'רבי' לה
- (5) פרקדן לו

דף יד

- (א) הפסקה בהלל ומגילה לז
- (2) טעימה לז
- (ב) קודם התפילה לז
- (1) שלום לז
- (2) עשיית חפצים וציאה לדרך לז
- (3) חלום לז
- (ג) ה' אלקיכם אמת לח
- (2) פרשת ציצית בערבית לח
- (3) אמירת אמת ואמונה בערבית לח
- (ד) עוד טעם לסדר פרשיות ק"ש לח
- (2) הקורא ק"ש בלא תפילין לט

דף טו

- (א) המשך מסדר פרשיות ק"ש ט
- (1) נטילת ידים קודם התפילה ט
- (2) אין לו מים ט
- (ב) לא השמייע לאזונו ט
- (1) בקריאת שמע ט
- (2) בענינים אחרים ט
- (ג) דקדוק באותיות טא
- (2) תחיית המתים טא
- (3) 'וכתבתם' טא

מא 4) 'ולמדתם'

מב 5) סמיכת אהלים לנחלים

מב ד) הקורא למפרע

דף טז

מזג א) טעה באמצע ק"ש

מזג ב) פועלים

מזג 1) בקריאת שמע

מזג 2) בתפילה

מזג 3) בברכות הפת

מד ג) חתן

מד ד) אבילות לילה הראשון

מד ה) עבדים

מד 1) תנחומין

מד 2) הספד

מד 3) אבא פלוני

מה 4) אבות ואמהות

מה ו) מאמרי אמוראים

מה 1) מאמר בשכר הקורא ק"ש

מה 2) תפלות אמוראים אחרי התפלה

דף יז

מז א) המשך מאמרי האמוראים

מה 2) 8 מאמרי אמוראים שהיו אומרים בקביעות

נ 3) 'אבירי לב הרחוקים מצדקה

נ ב) מלאכה בתשעה באב

פרק שלישי - מי שמתו

דף יח

זא א) העוסקים במת - שפטורים מכל המצוות

זא 2) המשמר את המת

זא 3) נושאי המיטה, חילופיהן, וחילופי חילופיהן:

זא 4) ההולכים לשורה:

זא 5) העומדים בשורה:

זא ב) כבוד המת

זא 1) מהלך בבית הקברות

זא 2) אכילה בפני מת

נב 3) רכיבה על החמור

נב 4) הלויית המת

נב ג) ידיעת המתים

נב 1) 'והמתים אינם יודעים מאומה'

נב 2) בני רבי חייא

דף יט

נב א) המספר אחרי המת

נב 1) באדם רגיל

נב 2) בתלמיד חכם

נב ב) מגדים על כבוד הרב

נג	<u>1) במשנה</u>
נג	<u>2) בברייתא</u>
גד	ג) הוצאת המת סמוך לק"ש
גד	ד) העוסקים בהספד
גד	<u>1) בק"ש ותפילה</u>
גד	<u>2) נוסח צידוק הדין</u>
גד	ה) דיני העומדים בשורה (יט:)
גד	ו) כבוד הבריות
גד	<u>1) המוצא כלאים</u>
גה	<u>2) באיסור דרבנן</u>
גה	<u>3) 'והתעלמת'</u>
גה	<u>4) מת מצוה</u>

דף כ

גו	א) דורות הראשונים
גו	ב) שערי טבילה
גו	ג) נשים, עבדים, וקטנים
גו	<u>2) ישא ה' פניו</u>

דף כא

גח	א) בעל קרי
גח	<u>2) הרהור כדיבור</u>
גח	ב) דאורייתא ודרבנן
גח	<u>1) דאורייתא</u>

- נה (2) קריאת שמע:
- נה (3) דרבנו
- נט ג) ספק התפלל
- נט ד) נזכר באמצע ברכה
- נט ה) מצא ציבור שמתפללין
- נט (1) בהתפלל כבר
- נט (2) במודים וקדושה
- נט (3) אמן יהא שמיה רבא
- נט ו) סמיכות 'והודעתם לבניך' לקבלת התורה
- נט (2) סמוכין
- ס ז) זב שראה קרי

דף כב

- סא א) בעל קרי
- סא סיכום 8 השיטות:
- סא ב) תשעה קבין
- סא (1) הדעות שיש בזה
- סב (2) מרחצאות
- סב (3) מתי התירו ט' קבין
- סב לסיכום:
- סב (4) ללמד לאחרים

דף כג

- סד א) נזכר שהוא בעל קרי

- (ב) ירד לטבול סד
- (ג) הרהקה מטינופת לאמירת דברי קדושה סד
- (2) התפלל ומצא צואה במקומו: סד
- (ד) הכנת הגוף לתפילה (כג.) סד
- (1) מים שותתים על ברכיו סד
- (2) הנצרך לנקביו: סה
- (3) 'שמור רגלך' סה
- (ה) כבוד התפילין סה
- (1) חליצתן ולבישתן סה
- (2) הטלת מים סה
- (3) מקום הנחתם בבית הכסא סה
- (4) אחיזתם בתפילה סו
- (5) אחיזתם כשמטיל מים סו
- (6) אחיזתם כשישן סו
- (7) מקום הנחתם בסעודה סו
- (8) סודר שצר בו תפילין סו
- (9) מקום הנחתם במיטה סו
- (2) תחת מראשותיו: סו
- 2 דברים צדדיים המוזכרים בדף: סו

דף כד

- (א) שנים שישנים במיטה סח
- (2) באשתו / אדם אחר סח
- (3) בקטנים - מותר. סח

- (ב) ערוה סה
- (ג) תליית תפילין סה
- (ד) המותר והאסור לעשות בתפילה סה
- (1) גיהוק ופיהוק: סה
- (2) עיטוש: סט
- (3) רוק: סט
- (4) מישמוש בבגדו: סט
- (5) עיטוף בטלית: סט
- (6) השמעת הקול סט
- (ה) רואה את הערוה סט
- (ו) מבואות המטונפות סט
- (1) ההולך במבואות המטונפות: סט
- (2) העומד במבואות המטונפות: ע
- (ז) טליתו חגורה על מתניו: ע
- דבר צדדי בדף: ע

דף כה

- (א) שכח ונכנס בתפילין לבית הכסא: עא
- (ב) הרחקה מצואה ומי רגלים עא
- (1) צואה על בשרו / ידו מונחת בבית הכסא: עא
- (2) ריח רע שיש לו עיקר [מצואה]: עא
- (3) צואה כנגדו [בלי ריח]: עא
- (4) ריח רע שאין לו עיקר [מהפחה]: עא

- 5) צואה עוברת: ע"א
- 6) ספק צואה / מי רגליים: ע"א
- 7) עד כמה אסורים מי רגליים / צואה: ע"ב
- ג) אברים רואים / נוגעים בערוה: ע"ב
- 1) לבו רואה את הערוה: ע"ב
- 2) עקבו 'רואה' את הערוה: ע"ב
- 3) עקבו 'נוגע' בערוה: ע"ב
- ד) הרחקה / ביטול בטינוף וערוה: ע"ב
- 1) עששית: ע"ב
- 2) גוי ערום: ע"ג
- 3) ביטול צואה: ע"ג
- 4) ביטול מי רגליים: ע"ג
- ה) גרף של רעי / עביט של מי רגליים: ע"ג
- 2) מיטה: ע"ג
- 3) ד' אמות: ע"ג
- 4) מתחת המיטה: ע"ג
- ו) כבוד תפילין וס"ת: ע"ג

דף כו

- א) הרחקה מצואה / בית הכסא: ע"ד
- 1) ממי רגליים וצואה צריך להרחיק לק"ש ותפילה: ע"ד
- 2) בית הכסא: ע"ד
- 3) בית הכסא דפרסאי: ע"ד
- ב) זב שראה קרי: ע"ד

פרק ראשון - מאימתי

ברכות דף ב

(א) תחילת וסוף זמן ק"ש של ערבית

1) תחילת זמן קריאת שמע של ערבית^(א):

לדעת המשנה - מצאת הכוכבים, [שהוא הזמן שהכהנים יכולים לאכול בתרומה^(ב)].

בגמרא מובאים עוד 4 או 5 דעות.

1] לרבי אליעזר - משקיעת החמה [שהוא הזמן שנתקדש השבת].

2] לרבי מאיר (א) - משעה שהכהנים טובלים, [שהוא קצת זמן לפני צאת הכוכבים, כיון שסובר שבין השמשות הוא כהרף עין לפני צאה"כ].

3] לרבי חנינא - משעה שהעני (שאין לו נר להדליק) נכנס לאכול פתו. [והוא אחרי צאה"כ].

4] לרבי מאיר (ב) - משעה שבני

אדם נכנסים לאכול פתם בערבי שבתות (שהכל מוכן).

5] לפירוש א' ברש"י, לרבי אחאי - משעה שבני אדם נכנסים לאכול פתם בימות החול.

2) סוף זמן קריאת שמע של ערבית:
במשנה מובאים 3 דעות:

1] לרבי אליעזר - עד סוף האשמורה הראשונה. (שהוא תחילת השכיבה).

2] לחכמים - עד חצות. (ומן התורה עד עלות השחר, שהוא כל זמן השכיבה, אלא שחכמים גזרו עד חצות כדי להרחיק את האדם מן העבירה^(ג)).

3] לרבן גמליאל - עד שיעלה עמוד השחר.

ובגמרא מובאת דעה 4 מברייתא - עד שהעני עומד להפטר מתוך סעודתו.

א. המשנה הולכת על הפסוק 'ובשכבך ובקומך'. 1] לכן כתוב לילה לפני היום. 2] זיהי ערב ויהי בוקר'. [אלא שאחרי שכתב ק"ש של שחרית, כבר כתב את ענייני שחרית].

ב. המשנה מחדשת שהכפרה לא מעכבת. כמו שלומדים מ'ובא השמש וטהר'. [ולא כתוב 'זיטהר'].

ג. גם בקרבנות הנאכלים ליום ולילה - גזרו שיאכלו רק עד חצות. חלבים ואברים אפשר להקטיר כל הלילה.

ברכות דף ג

הראשונה, באמצע האמצעית, ובתחילת האחרונה.

לתירוץ ב' - זה בסוף האשמורת. [ונפק"מ לדר בבית אפל, שיידע מתי זמן ק"ש של שחרית].

לרבי (עמ' ב) - 4 משמרות הוי הלילה.

ולומד זאת מהפסוק 'קדמו עיני אשמורות'². (ר' זריקא, ר' אמי, ריב"ל)

2) מעשה דכניסה לחורבה

רבי יוסי נכנס לחורבה להתפלל, ולמד אז מאליהו 3 דברים:

[1] אין נכנסין לחורבה.

[2] מתפללין בדרך.

[3] בדרך מתפלל תפילה קצרה.

[ושמע מה שהקב"ה שואג ב3 האשמורות. ואמר לו שבכל יום כשאומרים איש"ר אומר הקב"ה, אשרי המלך שמקלסין אותו בביתו, כך. מה לו לאב שהגלה את בניו, ואוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם].

בדף זה יש 2 סוגיות, ובהם 5 נושאים.

א) משמרות הלילה. (2) מעשה דכניסה לחורבה. (3) דיבור בפני המת.

ב) קימת חצות. (2) ידיעת זמנו.

א) משמרות הלילה

לרבי אליעזר [ורבי נתן] - 3 משמרות הוי הלילה.

ולמדים זאת מהפסוק 'ראש האשמורת התיכונה'¹.

ואז הקב"ה שואג כארי [ואומר אוי לבנים שבעוונותיהם החרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי והגליתים לבין אומות העולם].

באשמורת הראשונה - חמור נוער.

בשניה - כלבים צועקים.

בשלישית - תינוק יונק, ואשה מספרת עם בעלה.

לתירוץ א' - זה בסוף האשמורת

א. לרבי הכוונה 'אחת מן התיכונה שבתוכנות'.

ב. לרבי נתן הכוונה: [1] 2 אשמורות לפני שהמלכים קמים. [2] אשמורה וחצי גם קרוי 'אשמורות'.

לילה בשינה [יחצות לילה אקום להודות לך].

[2] **לרבי זירא** - עד חצות היה מתנמנם כשינת הסוס, ומחצות היה מתגבר כארי.

[3] **לרב אשי** - עד חצות היה עוסק בדברי תורה, ומחצות בשירות ותשבחות.

(2) ידיעת זמן חצות

[1] **לרבי שמעון חסידא** - משה לא ידע את זמן חצות, [ולכן אמר 'כחצותי], ודוד ידע כי היה לו סימן מהכינור שהיה תלוי על מיטתו⁽¹⁾.

[2] **לרבי זירא (ד.)** - שניהם ידעו, אלא שמשה חשש שאיצטגניני פרעה יאמרו שהוא בדאי⁽²⁾.

[3] **לרב אשי (ד.)** - משה אמר לישראל בלילה הקודם, כחצות הלילה כעכשיו אני יוצא בתוך מצרים.

יש 3 טעמים מדוע אין נכנסים לחורבה:

[1] **מפני החשד** - [וב2 כשרים, או במדבר אין טעם זה].

[2] **מפני המפולת** - [ובחורבה חדשה אין טעם זה].

[3] **מפני המזיקין** - [ובשני אנשים אין טעם זה, אם לא ידוע שזה מקום המזיקין].

(3) דיבור בפני המת

אין אומרים בפני המת רק דבריו של מת. (ר' זריקא, ר' אמי, ריב"ל)

ללשון א' - רק דברי תורה אסור, [משום לועג לרש].

ללשון ב' - גם דברים בטלים אסור.

(ב) קימת חצות

[1] **לרבי אחא** - דוד קם מתחילת הלילה [יקדמתי בנשף⁽³⁾ ואשועה⁽⁴⁾], אלא שמעולם לא עבר על דוד חצות

ג. יש שני 'נשף'. כשהיום נגמר, וכשהלילה נגמר.

ד. 'עורה כבודי עורה הנבל וכנור אעירה שחר'.

בעלות השחר עסק בצרכי ציבור.

סדר היציאה למלחמה: [1] אחיתופל לייעוץ. [2] סנהדרין לברכה. [3] אורים ותומים. [4] יואב שר הצבא.

ה. למד לשונך לומר 'איני יודע', שמא תתבדה ותיאחו (ד.).

ברכות דף ד

בדף זה יש 2 סוגיות, ובהם 6 נושאים.

(א) המשך חצות - 2 נושאים. (ב) סמיכת גאולה לתפילה בערבית - 4 נושאים.

(א) המשך סוגיית חצות**(1) דוד המלך נקרא 'חסיד':**

[1] כי קם בחצות.

[2] כי ביזה את עצמו. [1]. שידין מלוכלכות בדם. 2. שנמלך ב'מפיבושת'^(*)].

(2) ב3 מקומות רואים שחששו שמא יגרום החטא:

[1] בדוד המלך נקוד על 'לולא' האמנתי, אפילו שהיה חסיד, כי חשש שמא יגרום החטא.

[2] 'וירא יעקב מאד' אפילו שהובטח 'ושמרתך בכל אשר תלך'.

[3] בימי עזרא לא נעשה נס^(*) כי גרם החטא.

(ב) סמיכת גאולה לתפילה בערבית**(1) קורא ק"ש ומתפלל ואח"כ אוכל וישן.**

והעובר על דברי חכמים חייב מיתה. ואמרו זאת דווקא כאן:

[1] כי יש אונס שינה.

[2] ללמד שערבית חובה ולא רשות.

(2) לר' יוחנן - גם בלילה צריך להסמיך גאולה לתפילה^(*): [ק"ש ואח"כ תפילה, והוא בן עוה"ב]

[1] כי גאולת מצרים התחילה בלילה.

[2] מקיש שכיבה לקימה, וביום ודאי צריך להסמיך.

לריב"ל - בלילה אין צריך להסמיך.
[תפילה ואח"כ ק"ש]

[1] כי עיקר הגאולה רק ביום.

[2] מקיש שכיבה לקימה שצריך להיות סמוך למיטתו.

(3) האומר אשרי ג"פ ביום הוא בן העוה"ב. (ר"א בר אבינא)

א. 'מפיבושת' - נקרא כך על שם שבייש את דוד בהלכה. ובשכר זה היה לדוד בן 'כלאב' - שהכלים את מפיבושת שהיה אב בהוראה.

ב. היה ראוי להיות נס בימי עזרא כבימי יהושע, כי כתוב פעמיים 'עד יעבור'.

ג. 'השכיבנו' הוא גאולה אריכתא, ו'ה' שפתי תפתח' הוא תפלה אריכתא.

ובחרו באשרי כי יש בו גם את כל האותיות^(ד), וגם 'פותח את ידך'.
גבריא אל - בשתים.
אליהו - בארבע.
4) מיכאל עף - בפעם אחת. (ר"א בר מלאך המות - בשמונה. [ובמגפה באחת].) אבינא

ד. אין באשרי אות נ', כי כתוב 'נפלה לא תוסיף קום'. וסמך זאת דוד ב'סומך ה' לכל הנופלים'.
ובארץ ישראל תירצו: 'נפלה לא תוסיף' - 'קום בתולת ישראל'.

ברכות דף ה

בדף זה יש 3 סוגיות ובהם 13 נושאים. (א) ק"ש שעל המיטה - 4 נושאים. (ב) יסורין - 7 נושאים. (ג) אבא בנימין - 2 נושאים.

(א) ק"ש שעל המיטה

מצוה לקרוא ק"ש על המיטה [רגזו ואל תחטאו וגו'] (ד:).

אם הוא תלמיד חכם:

- 1] לרב נחמן - אין צריך לקרוא.
- 2] לאביי - צריך לומר פסוק אחד של רחמים. [כגון 'בידך אפקיד רוחי'].

2] רגזו ואל תחטאו

מהפסוק 'רגזו ואל תחטאו' לומדים גם:

- 1] לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע.
- 2] אם לא נצחו - יעסוק בתורה.

3] יקרא ק"ש.

4] יזכיר לו יום המיתה. (רי' לוי בר חמא, ר"ש בן לקיש)

3] ניתנו למשה מסיני

(רי' לוי בר חמא, ר"ש בן לקיש) 1] עשרת

הדברות. 2] מקרא. 3] משנה. 4] נביאים וכתובים. 5] גמרא - כולם ניתנו למשה מסיני.

4] הקורא ק"ש על המיטה:

1] כאילו אוחז חרב של שתי פיות בידו. [להרוג את המזיקין].

2] מזיקין בדילין ממנו. [יובני רשף יגביהו עוף].

(ב) יסורין

1] כל העוסק בתורה - יסורין בדילין ממנו. [1] יובני רשף יגביהו עוף. [2] 'אם שמוע תשמע וגו' כל המחלה וגו'].

וכל מי שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק - הקב"ה מביא עליו יסורין מכוערין ועוכרין אותו^א.

2] אם רואה אדם שיסורין באין

עליו:

1] יפשפש במעשיו.

2] אם לא מצא - יתלה בביטול תורה.

3] אם לא מצא - זה יסורין של אהבה.

א. 'נאלמתי דומיה, החשיתי מטוב, וכאבי נעכר' - ו'טוב' זה תורה - 'כי לקח טוב נתתי לכם, תורתני אל תעזבו'.

3) אלו הם יסורין של אהבה:

- [1] י"א - כל שאין בהם ביטול תורה.
- [2] י"א - כל שאין בהם ביטול תפלה.
- [3] י"א - שגם בביטול תורה ותפלה הם יסורים של אהבה.

4) 5 מימרות במעלת היסורין:

- [1] כל שהקב"ה חפץ בו מדכאו ביסורין. ואם קיבלו מאהבה - שכרו: [1] 'יראה זרעי. [2] 'יארץ ימים'. [3] תלמודו מתקיים בידו.
- [2] מה שן ועין שהן אחד מאבריו של אדם, עבד יוצא בהן לחרות. יסורין שממרקין כל גופו של אדם, על אחת כמה וכמה.

[3] נאמר 'ברית' במלח, ונאמר 'ברית' ביסורין, כמו שמלח ממתקת את הבשר, כך יסורין ממרקין כל עונותיו של אדם.

[4] 3 מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל, וכולן רק ע"י יסורין: (1) תורה. (2) ארץ ישראל. (3) עולם הבא.

[5] כל העוסק בתורה ובגמילות חסדים וקובר את בניו - מוחלין לו על כל עונותיו. (ה:)

5) נגעים:

- [1] הם מזבח כפרה ואינן יסורין של אהבה.
- [2] בחוץ לארץ יכולים להיות יסורין של אהבה, ובארץ ישראל [שמשתלחין מחוץ למחנה] - לא.
- [3] בצנעה - יכולים להיות של אהבה, ובפרהסיא - לא.

בנים:

- [1] אם מתו - יכול להיות יסורין של אהבה.
- [2] אם לא היה לו כלל - אינן יסורין של אהבה.

6) חביבין עליך יסורים

רבי יוחנן שאל את רבי חייא בר אבא ואת רבי אלעזר: 'חביבין עליך יסורין', וא"ל 'לא הן ולא שכרן', נתן להם את ידו והעמידם מחליים.

אבל כשרבי יוחנן עצמו חלה, הוצרך רבי חנינא לתת לו את ידו ולהעמידו מחליו, כי 'אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים'.

7) לרב הונא החמיצו 400 חביות יין,

כיון שלא נתן את הזמורות לאריסו. והגם שהאריס גנב ממנו, אבל הגונב

בשר ודם מוכר חפץ לחבירו ועצב, והקב"ה נתן תורה לישראל ושמח בזה - 'כי לקח טוב וגו'.
ב. רבי יוחנן ראה שרבי אלעזר גר בבית אפל, גילה זרועו ונהייה אור. ואמר לר"א שאין צריך

מן הגנב אף הוא טועם טעם גניבה.
 וכשקיבל עליו לתת הזמורות: [1]
 נהפך החומץ לייין. [2] התייקר החומץ
 למחיר היין.

[עכשו יש 5 סוגיות - שהם כמה
 מימרות של אותו אמורא: [1] אבא
 בנימין (4 מימרות). [2] רבין ב"ר אדא
 א"ר יצחק (3 מימרות). [3] רבי חלבו
 א"ר הונא (7 מימרות). [4] רבי יוחנן
 משום רבי יוסי (5 מימרות). [5] רבי יוחנן
 משום רשב"י (8 מימרות).]

**ג) אבא בנימין - 4 נושאים (מה
 ה: - מה (ו.) סימן)**

1) מצטער

על שני דברים היה מצטער כל ימיו:
 [1] על תפלתו שתהא סמוכה למיטתו

[שלא עשה מלאכה (ולרש"י גם לא
 למד) לפני התפילה²].

[2] ועל מיטתו שתהא בין צפון
 לדרום. [והעושה כן: [1] יש לו בנים
 זכרים. [2] אין אשתו מפלת].

2) המתנה

שנים שנכנסו להתפלל, ואחד לא
 המתין לחבירו ויצא:

[1] טורפין לו תפלתו בפניו.

[2] גורם לשכינה שתסתלק מישראל.

ואם המתין לו - זוכה: (ו.)

[1] יויהי כנהר שלומך. [2] יוצדקתך
 כגלי היס. [3] יויהי כחול זרעך. [4]
 יוצאצאי מעיך כמעותיוי [-כדגים]. [5]
 ללא יכרת ולא ישמד שמו מלפניי.

לבכות: [1] על תורה - כי אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים. [2] על מזונות -
 כי לא כל אחד זוכה לשני שולחנות. [3] על בנים שמתו - כי הראה לו את העצם של בנו העשירי
 שמת. אבל שניהם בכו על היופי של רבי יוחנן שיבלה באדמה.
 ג. כשמתפלל לא יהא דבר חוצץ בינו לבין הקיר.

ברכות דף ו

[4] הרגליים שנפצעות.

הרוצה לדעת - ישים אפר מנופה סביב מיטתו, ובבוקר יראה עקבות כרגלי התרנגולים.

הרוצה לראות - יקח אפר שליית חתולה שחורה בכורה, בת שחורה בכורה, וישים בעיניו^ג.

(2) בית הכנסת

אין תפלת האדם נשמעת אלא בבית הכנסת.

(ב) רבין ב"ר אדא א"ר יצחק - 3 נושאים (בתר סימן)

(1) בית הכנסת

הקב"ה מצוי בבית הכנסת.

השכינה עם:

[1] עשרה שמתפללים - [ומקדימה לפניהם].

[2] שלשה שיושבים בדין - [כי גם דין הוא תורה].

[3] שנים שעוסקין בתורה - [ונכתבים בספר הזכרונות^ג].

בדף זה יש 3 סוגיות, ובהם 12 נושאים.

(א) המשך אבא בנימין - 2 נושאים (מה סימן). **(ב) רבין ב"ר אדא א"ר יצחק - 3 נושאים (בתר סימן).** **(ג) רבי חלבו א"ר הונא - 7 נושאים (קראם חיש סימן).**

(א) אבא בנימין**(1) מזיקין**

אם נתנה לעין רשות לראות את המזיקין - אין כל בריה יכולה לעמוד.

[1] הם רבים מאתנו, וסובבים אותנו^א.

[2] לכל אחד יש אלף מזיקים משמאלו ורבה מימינו.

נזקי המזיקים:

[1] הדוחק שיש בדרשה.

[2] הברכיים שעייפים.

[3] הבגדים שבלים.

א. המזיקים מסובבים כמו תלם של חרישה המקיף את התל שעושים לגפנים,

ב. ישים האפר בקנה ברזל, ויחתום בחותמת ברזל שלא יגנבו. ויסגור פיו שלא ינזק.

רב ביבי עשה כן וניזוק, עד שהתפללו עליו.

ג. חשב לעשות מצוה ונאנס - כאילו עשאה. [יזכתב בספר זכרון וגו' - ולחושבי שמו].

[4] אחד שעוסק בתורה.

(2) תפילין

הקב"ה מניח תפילין^ד.

וכתוב ב4 פרשיות:

[1] 'כי מי גוי גדולי - יומי גוי גדולי.

[2] 'אשריך ישראל' - יומי כעמך

ישראל^ה.

[3] 'או הנסה אלקים'.

[4] 'ולתתך עליון'.

וכתובים גם בתפילין של יד. (ו:)

(3) רגיל

הרגיל לבוא לבית הכנסת ולא בא

יום אחד, הקב"ה משאיל בו.

אם הלך לדבר מצוה - נוגה לו.

אם הלך לדבר הרשות - אין נוגה לו.

[כי היה לו לבטוח בה].

כשהקב"ה מגיע לבית הכנסת ואינו

מוצא עשרה - מיד כועס.

(ג) ר' חלבו א"ר הונא - 7 נושאים

(קראם חיש סימן)

[4] ענייני בית הכנסת ותפלה]:

(1) קביעות

הקובע מקום לתפלתו - אלוקי

אברהם בעזרו. [וישכם אברהם

בבוקר אל המקום אשר יעמדי שם].

וכשמת - אומרים לו 'אי עניו, אי

חסיד, מתלמידיו של אברהם אבינו.

(2) ריצה

היוצא מבית הכנסת - אל יפסיע

פסיעה גסה.

אבל כשנכנס - מצוה לרוץ. ואפילו

בשבת^ו.

השכר של:

[1] דרשה - הריצה.

[2] כלה [דרשת שבת שלפני הרגל] -

הדוחק.

[3] שמעתא - הסברא.

[4] בית האבל - השתיקה.

[5] תענית - הצדקה.

[6] הספד - הרמת הקול [שיבכו

השומעים].

[7] חתונה - מילי [לשמח החתן

בדברים].

ד. תפילין הם 'עזו' לישראל, כי על תפילין שבראש נאמר 'וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא

עליך ויראו ממך'.

ה. הקב"ה משתבח בשבח ישראל. הם עושים אותו חטיבה אחת בעולם, והוא עושה אותם חטיבה

אחת.

ו. כשראה ר"ז שהחכמים רצים לדרשה בשבת - אמר שהם מחללים שבת. וכששמע שאדם ירוץ

3 אחורי

3 ענינים שונים]:

5 חתן

כל הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו עובר בחמשה קולות.

ואם משמחו:

[1] זוכה לתורה שנתנה בחמשה קולות.

[2] כאילו הקריב תודה.

[3] כאילו בנה אחת מחורבות ירושלים.

6 יראה

כל אדם שיש בו יראת שמים - דבריו נשמעין. [יסוף דבר הכל נשמע, את האלוקים ירא].

יכי זה כל האדם:

[1] כל העולם לא נברא אלא בשביל זה.

[2] שקול זה כנגד כל העולם.

[3] כל העולם לא נברא אלא לצוות לזה.

המתפלל אחורי בית הכנסת - נקרא רשע⁽¹⁾. (רב הונא) [יסביב רשעים יתהלכו].

וכשמחזיר פניו לבית הכנסת - מותר.

יכרום זלות לבני אדם:

[1] דברים העומדים ברומו של עולם [כתפלה] - ובני אדם מזלזלים בהם.

[2] כיון שנצטרך אדם לבריות פניו משתנות ככרום. [עוף אי שנהפך ע"י השמש לכמה גוונים⁽²⁾].

4 מנחה

יהא אדם זהיר בתפלת המנחה [שאליהו לא נענה אלא במנחה⁽³⁾].

אף בתפלת ערבית [יתכון תפלתי קטורת לפניך, משאת כפי מנחת ערב].

אף בתפלת שחרית [יהי בוקר תשמע קולי, בוקר אערך לך ואצפה].

לדבר הלכה אפילו בשבת - גם הוא רץ.

ז. אליהו ראה אחד מתפלל אחורי בית הכנסת ולא הפך פניו לבית הכנסת, אמר לו אתה עומד כשתי רשויות, הוציא חרב והרגו.

ח. כשדוחקים באדם לפרוע חובותיו - כאילו נדון באש ובמים.

ט. 'ענני ה' ענני' - שתרד אש מן השמים, ושלא יאמרו מעשה כשפים הם.

7) שלום

שלום - יקדים לו שלום.

כל שיודע בחברו שהוא רגיל ליתן לו ואם נתן לו ולא החזיר - נקרא גזלן.

ברכות דף ז

בדף זה יש 2 סוגיות, ובהם 11 נושאים. (א) **רבי יוחנן משום רבי יוסי** - 5 נושאים. (ב) **רבי יוחנן משום ר"ש בן יוחי** - 8 נושאים.

(א) רבי יוחנן משום רבי יוסי

1) הקב"ה מתפלל: יה"ר מלפני שיכבשו רחמי את כעסי, ויגולו רחמי על מדותי, ואתנהג עם בני במדת רחמים, ואכנס עמהם לפנים משורת הדין.

וברכה זו בירך רבי ישמעאל בן אלישע - כשביקשו הקב"ה לברכו. ולמדים מזה 'שלא תהא ברכת הדיוט קלה בעיניך'.

2) אין מרצין לו לאדם בשעת כעסו.

[כי ה' אמר למשה 'פני (של כעס) ילכו' ואז 'והנחותי לך'].

שיעור כעסו של הקב"ה הוא 'רגעי'. והוא: [1] אחד מ888,58 בשעה. [2] זמן אמירת 'רגעי'.

ובלעם ידע לכוין אותו שעה, אלא שהקב"ה לא כעס אז.

זמן כעסו הוא: [1] 33 שעות ראשונות

של יום, כשמתלבן לגמרי כרבולת התרנגולת, והוא עומד על רגל אחת. [2] כשהמלכים משתחוים לחמה.

ריב"ל רצה לקלל צדוקי באותה שעה, ונרדם כיון שאינו דרך ארץ^א.

3) טובה מרדות אחת בלבו של אדם יותר מ'כמה' מלקיות.

ולריש לקיש - יותר מ'מאה' מלקיות.

4) 3 דברים ביקש משה מהקב"ה

ונתן לו: [1] שתשרה שכינה על ישראל. [2] שלא תשרה שכינה על עובדי כוכבים. [3] להודיעו דרכיו של הקב"ה.

צדיק וטוב לו - צדיק גמור. צדיק ורע לו - צדיק שאינו גמור^ב.

רשע וטוב לו - רשע שאינו גמור. רשע ורע לו - רשע גמור.

ולרבי מאיר לא הודיעו לו את דרכיו של הקב"ה^ג.

[2] לר"י בן קרח - נענש משה על שהסתיר פניו בסנה. [ילא תוכל לראות פני].

א. לא טוב לקלל משום: [1] 'ורחמיו על כל מעשיו'. [2] 'גם ענוש לצדיק לא טוב'.

ב. 'פוקד עון אבות על בנים' הוא רק כשהולך בדרך אבותיו.

ג. 'יחנותי את אשר אחון' אע"פ שאינו הגון, 'ורחמתי את אשר ארחם' אע"פ שאינו הגון.

לבן חמי [עשן]. [שעשו מכר את הבכורה ושנא את יעקב על כך, ומראובן נלקחה הבכורה בעל כרחו וניתנה ליוסף, ובכל זאת וישמע ראובן ויצילהו מידם].¹

[2] **רות** - שיצא ממנה דוד שריוהו להקב"ה בשירות ותשבחות.²

(4) קשה תרבות רעה בתוך ביתו של אדם יותר ממלחמת גוג ומגוג. [רק באבשלום כתוב 'ה' מה רבו צרי].

'מזמור לדוד בברחו מפני אבשלום בנו' - כי חשש שגזירת 'הנני מקים עליך רעה מביתך' יהיה עבד או ממזר שלא ירחם עליו.

(5) מותר להתגרות ברשעים בעולם הזה.

אבל יש כמה שיטות מתי אסור:³

[1] במילי דידיה.

[2] כשהשעה משחקת לרשע.

[3] בצדיק שאינו גמור.

[4] עיין בהערה.⁴

לרבי יונתן - קיבל על זה שכר. [1] יזכה לקלסתר פנים. [2] ויראו מגשת אליו. [3] 'ותמונת ה' יביט'.⁵

(5) כל דיבור ודיבור שיצא מהקב"ה לטובה, אפילו על תנאי - לא חזר בו. [שהקב"ה אמר למשה 'הרף ממני ואשמידם, ואעשה אותך לגוי עצום', ואפילו שבטלה הגזירה - היה זרעו למעלה מ60 ריבוא].

(ב) רבי יוחנן משום ר"ש בן יוחי

(1) לא היה אדם שקראו להקב"ה 'אדון' - עד שבא אברהם.

אף דניאל לא נענה אלא בשביל אברהם שקרא להקב"ה 'אדון'. [והאר פניך על מקדשך השמים - למען 'א-דניי'].⁶

(2) אין מרצין לאדם בשעת כעסו.

(3) לא היה אדם שהודה להקב"ה - עד שבאה לאה. [שקראה 'יהודה' כי 'הפעם אודה את ה'].

טעם קריאת השמות:

[1] **ראובן** - ראו מה בין בני [ראובן],

ד. הקב"ה הראה למשה קשר של תפילין.

ה. השם גורם. 'לכו חזו מפעלות אלקים אשר שם שמות בארץ'.

ו. אם שעה משחקת לרשע אסור להתגרות בו. כי: [1] דרכיו מצליחים. [2] זוכה בדין. [3] רואה בצריו.

ז. בגמרא יש שיטה רביעית שהיא לכאורה כשיטה השנייה. [עיין במפרשים].

6) כל הקובע מקום לתפלתו - אויביו
נופלין תחתיו^(ח).

נלמד מהפסוקים: (ח).
[1] ואני תפלתי לך ה' עת רצוני.

7) גדולה שימושה של תורה - יותר
מלימודה. [י'אלישע בן שפט אשר
'יצק' מים על ידי אליהו' - ולא כתוב
'למד'].

[2] 'בעת רצון עניתך'.

[3] 'הן קל - כביר [רבים] ולא ימאס'.

[4] 'פדה בשלום נפשי מקרב לי, כי
ברבים היו עמדי'.

8) אימתי 'עת רצון' - בשעה
שהציבור מתפללין. (ח).

מהפסוק 'פדה בשלום' וגו' לומדים:
אמר הקב"ה, כל העוסק בתורה
ובגמילות חסדים ומתפלל עם
הציבור - מעלה אני עליו כאילו
פדאני לי ולבני מבין אומות העולם.

[אם אינו יכול להתפלל בציבור -
יתפלל בשעה שהציבור מתפללין.
(ז):]

ח. 'ושמתי מקום לעמי ישראל, ונטעתיו ושכן תחתיו - ולא ירגז עוד ולא יוסיפו בני עולה 'לענותו'
כאשר בראשונה'. ובפסוק אחר נאמר 'לכלותו'. כי כשבנו את בית המקדש נגזר שלא יענו כלל
את ישראל, ומשחטאו הועילה התפילה רק שלא יכלו אותם.

ברכות דף ח

בדף זה יש 5 סוגיות, ו 14 נושאים.

א) בית הכנסת

1) כל מי שיש לו בית הכנסת בעירו

ואינו נכנס שם להתפלל: [1] נקרא שכן רע. [2] גורם גלות לו ולבניו.

2) אריכות ימים

בארץ ישראל - יש אריכות ימים [למען ירבו ימיכם וגוי על האדמה!].

בחוץ לארץ - כיון שמקדימים ומעריבים בבתי כנסיות^א. [יאשרי אדם שומע לי לשקוד על דלתותי וגוי כי מוצאי מצא חיים!].

3) שני פתחים

(מפסוק זה לומדים):

לעולם יכנס אדם שיעור שני פתחים בבית הכנסת, ואח"כ יתפלל.

ב) לעת מצוא

'על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצא'

[1] **לעת מצא - זו אשה.**

בארץ ישראל שאלו 'מצא או מוצא'.

'מצא אשה מצא טוב וגוי', או 'מוצא אני מר ממות את האשה!].

[2] **תורה.**

[3] **מיתה.**

יש 903 מיני מיתה: קשה שבכולן - אסכרא^ב, נוחה שבכולן - נשיקה^ג.

[4] **קבורה.**

צריך לבקש רחמים שיהא לו שלום, אפילו עד השלכת עפר האחרונה שבכיסוי קבורתו.

[5] **בית הכסא.**

ג) המשך בית הכנסת

1) שערים המצוינים

אוהב ה' שערים המצוינים בהלכה - יותר מבתי כנסיות ובתי מדרשות.

מיום שחרב בית המקדש - אין לו להקב"ה בעולמו אלא 4 אמות של הלכה בלבד. (ר"ח בר אמי משמיה דעולא)

אביי, רבי אמי ורבי אסי - התפללו דווקא במקום שלמדו.

2) הנהנה מיגיעו

(ר"ח בר אמי משמיה דעולא) **גדול**

א. ריב"ל אמר לבניו שיקדימו ויעריבו לבתי כנסיות, כדי שיאריכו חיים.

ב. אסכרה דומה: [1] לענפי קוצים הנסבכים בגיזת הצמר, שהאדם מנתקם בחוקה. [2] כחבלים שמכניסים בנקב צר.

ג. נשיקה דומה: למשיכת חוט שער מתוך החלב.

שכל המשלים פרשיות עם הציבור מאריכין לו ימיו ושנותיו. ובלבד שלא יקדים ושלא יאחר^י.

2) ריב"ל הזהיר את בניו:

[1] שישלימו פרשיותיהם עם הציבור 2 מקרא ו1 תרגום.

[2] שיזהרו לשחוט את הורידין בעוף.

[3] שיזהרו לכבד זקן ששכח תלמודו מחמת אונסו. [לוחות ושברי לוחות מונחים בארון].

3) רבא הזהיר את בניו:

[1] כשחותכים בשר לא יחתכו על גב היד. [1] משום סכנה. [2] משום קלקול סעודה.

[2] שלא ישבו על מטה ארמית. [1] לא ישנו בלא ק"ש. [2] לא ישאו גיורת. [3] שלא ישבו על מטת ארמית. [כי רצו להעליל על רב פפא שהרג תינוק שהיה על המיטה].

[3] שלא יעברו אחורי בית הכנסת בשעה שהציבור מתפללין.

אבל מותר כשיש: [1] פתח אחר. [2] בית כנסת אחר. [3] כשנושא משא. [4] כשרץ. [5] כשמניח תפילין.

הנהנה מיגיעו יותר מירא שמים. [יגיע כפיך וגוי 'אשריך' בעולם הזה, יטוב לך' בעולם הבא].

3) לדור במקום רבו

(ר"ח בר אמי משמיה דעולא) לעולם ידור אדם במקום רבו. [שכל זמן ששמעי בן גרא קיים, לא נשא שלמה את בת פרעה].

אבל אם אינו כפוף לרבו - לא ידור במקומו.

4) המניח ס"ת ויוצא (יש גורסים: ר"ח בר אמי משמיה דעולא. ובגמ' הגירסא: רב הונא בר יהודה, א"ר אמי)

'ועוזבי ה' יכלו' - זה המניח ס"ת ויוצא.

בין גברא לגברא - מותר.

בין פסוק לפסוק [כשמתרגמים] - תיקו.

רב ששת החזיר פניו כשקורין בתורה ולמד.

ד) שנים מקרא

(רב הונא בר יהודה, א"ר אמי) לעולם ישלים אדם פרשיות עם הציבור 2 מקרא ו1 תרגום.

אפילו עטרות ודיבון. (ח:)

4) ר"ע אהב את המדיים ב3 דברים:

1] שחותכין את הבשר רק על השולחן.

2] מנשקין רק על גב היד.

3] יועצין רק בשדה.

5) ר"ג אהב את הפרסיים ב3 דברים^{ה)}:

שצנועים: 1] באכילתם. 2] בבית הכסא. 3] בדבר אחר.

ה) סוף זמן ק"ש של ערבית

1] הלכה כרבן גמליאל. [שזמן ק"ש מן התורה - עד 'עלות השחר'^{ו)}].

2) משיעלה 'עמוד השחר':

1] **לרשב"י - לילה, אלא שאפשר לקרוא בו ק"ש של שחרית**. [כי יש אנשים שקמים אז - ונקרא

יובקומד^י].

[ואדם יכול לקרוא פעמיים ק"ש בלילה: לפני 'עמוד השחר' - יקיים ערבית, ואחרי 'עמוד השחר' - יקיים שחרית].

2] **לרשב"י בשם ר"ע - יום, אלא שאפשר לקרוא בו ק"ש של ערבית**. [כי יש אנשים שישנים אז - ונקרא יבשכבד^י].

[ואדם יכול לקרוא פעמיים ק"ש ביום: לפני 'נץ החמה' - יקיים ערבית, ואחרי 'נץ החמה' - יקיים שחרית].

1] י"א שהלכה כרשב"י. 2] י"א שהלכה כרשב"י בשם ר"ע. 3] ולמסקנה (ט) - הלכה כרשב"י בשם ר"ע רק בשעת הדחק [כשנאנס ולא יכל לקרוא עד 'עלות השחר'].

ה. הפרסיים מזומנין לגיהנם.

ו. (בהלכה נפסק, שהלכה גם כחכמים שגזרו לקרוא ק"ש עד 'חצות').

ז. אחרי 'עלות השחר' לא יאמר 'השכיבנו'. (לפירוש התוס' וכפי שנפסק בהלכה. ולרש"י גם סמוך לעמוד השחר לא יאמר השכיבנו, כי הוא לא זמן יתחילת שכיבה').

ברכות דף ט

בדף זה יש 4 סוגיות, ובכל אחת מהם יש 3 נושאים.

(א) **זמן אכילת פסח.** (2) שריפת הנותר. (3) מיעוט זמנים אחרים.

(ב) **מאמרי אגדה:** (1) ביזת מצרים. (2) אהי אשר אהי. (3) ענני הי ענני.

(ג) **תחילת וסוף זמן ק"ש של שחרית:** (1) תחילת זמן ק"ש. (2) הלכה. (3) סוף זמן ק"ש.

(ד) **סמיכת גאולה לתפילה.** (2) הי שפתי תפתח. (3) 'אשרי האישי' - 'למה רגשוי'.

(א) זמן אכילת פסח

ל: [1] רבי אלעזר בן עזריה [2] משנה א^א
[3] רבי אליעזר - הפסח נאכל עד חצות.

['ואכלו את הבשר בלילה 'הזה', והוקש ליועברתי בארץ מצרים בלילה 'הזה' שהיה בחצות.

ולשיטתם: 'ואכלתם אותו בחפזון' - הוא חפזון דמצרים, שמחצות נחפזו לשלחם].

ל: [1] רבי עקיבא [2] ברייתא^א [3] רבי

יהושע - הפסח נאכל עד עלות השחר.

[1] לר"ע: 'ואכלתם אותו בחפזון' - עד שעת חפזון דישראל, שנחפזו לצאת ממצרים בעלות השחר.

[2] לרבי יהושע: 'תזבח את הפסח וגו' מועד צאתך ממצרים' - שעד היום שאז יצאו ממצרים אפשר לאכול].

(2) שריפת הנותר

חיוב שריפת הנותר הוא רק מהבוקר. [אפילו לרבי אליעזר - שהפסח נאכל רק עד חצות].

['תזבח את הפסח וגו' מועד צאתך ממצרים' - שמאז נהיה חיוב שריפה].

(3) מיעוט זמנים אחרים

הפסח אינו נאכל:

[1] ביום שחיטתו (כתודה) - ['בלילה'].

[2] **בלילה השני** (בדומה לשלמים) - [1] **לראב"ע:** 'לא תותירו ממנו עד

בוקר' (ומשמע יבוקר ראשון).

[2] **לר"ע:** (יכלו לפרש יעד בוקר' שהכוונה עד יבוקר שני, אלא נלמד מ-) '**בלילה 'הזה'**].

א. המשנה לא מזכירה שאכילת פסח עד עלות השחר.

ב. בברייתא כתוב: ש [1] ק"ש ערבית [2] הלל בלילי פסחים [3] אכילת פסח - עד עלות השחר.

(ב) מאמרי אגדה

כפילות התיבות)

(1) ביזת מצרים (המשך מיחיפזון דישראל ומצרים)

אמר הקב"ה למשה, בבקשה ממך לך אמור להם לישראל **'דבר נא באזני העם'** - כדי שלא יאמר אותו צדיק [אברהם] שלא קיימו 'ואחרי כן יצאו ברכוש גדול'.

וישראל אמרו - הלואי נצא עכשיו בלי ה'רכוש גדול'.

[2] **'וישאלום'** - [1] בעל כרחם דמצרים. [2] בעל כרחם דישראל [משום כובד המשא].

[3] **'וינצלו את מצרים'** - [1] כמצודה שאין בה דגן. [2] כמצולה שאין בה דגים.

(2) אהי אשר אהי (המשך מי"ל הקב"ה למשה, לך אמור להם לישראל 'דבר נא')

בתחלה אמר הקב"ה למשה, לך אמור להם לישראל: **'אהי אשר אהי'** - אני הייתי עמכם בשעבוד זה, ואהיה עמכם בשעבוד מלכיות.

בסוף אמר: 'אהי שלחני אליכם' - כיון שמשה אמר לו 'דיה לצרה בשעתה'.

(3) ענני ה' ענני (עוד פסוק שדורשים בו את

[1] **'ענני'** - שתד אש מן השמים. [2] **'ענני'** - שלא יאמרו מעשה כשפים הם.

(ג) תחילת וסוף זמן ק"ש של שחרית

(1) תחילת זמן ק"ש

במשנה מובא 2 דעות: [1] **לתנא קמא** - **משיכיר בין תכלת ללבן**. [לרש"י - שבחתיכת צמר אחת. לתוס' - שבציצית].

[2] **לרבי מאיר** - **משיכיר בין תכלת לכרתי**.

בגמרא מובא עוד 3 דעות:

[1] **לרבי מאיר** - **משיכיר בין זאב לכלב**.

[2] **לרבי עקיבא** - **משיכיר בין חמור לערוד**.

[3] **לאחרים** - **משיכיר את חבירו כשרחוק ממנו ד' אמות**.

(2) הלכה

לרב הונא: הלכה כאחרים.

לאביי: [1] בתפילין - כאחרים. [2] בק"ש - כותיקין. [שהיו גומרין ק"ש עם הנץ החמה כדי שיסמכו גאולה לתפילה, וגם יתפללו אחרי הנץ

החמה שלדעת כולם הוא יום. ונלמד מייראוך עם שמש^י].

3) סוף זמן ק"ש

במשנה מובא 2 דעות: [1] **לרבי אליעזר - עד הנץ החמה.**

[2] **לרבי יהושע - עד 3 שעות.** [כי דרך מלכים לעמוד ב3 שעות].

[והלכה כרבי יהושע (י:)].

הקורא מכאן ואילך - לא הפסיד [כאדם הקורא בתורה].

ד) סמיכת גאולה לתפילה (בגמ' נכתב

אחרי 'ותיקין' שהיו סומכין גאולה לתפילה)

[1] **הסומך גאולה לתפילה** [כותיקין (תוס'י)] - **אינו ניזוק כל היום.** (ומה שרבי זירא נתן הדסים למלך - אינו נזק, כי צריך לרוץ לראותו^י).

[2] **רבי ברונא שמח בכל אותו היום שזכה לכך.**

2) ה' שפתי תפתח

רבי יוחנן אמר: שבתחילת התפילה

אומר 'ה' שפתי תפתח', ובסוף 'יהיו לרצון'.

[1] **לר' אלעזר - אומר 'ה' שפתי' רק במנחה.** [כדי שלא להפסיק בין גאולה לתפילה].

[2] **לרב אשי - אומר בכל התפילות.** [וכיון שקבעה בתפילה - היא כתפילה אריכתא. כמו שיהשכיבנו - היא גאולה אריכתא].

3) 'אשרי' ו'למה רגשוי'

3 ראיות שי'אשרי' ו'למה רגשוי' הם פרשה אחת:

[1] **קבעו לומר 'יהיו לרצון' אחרי 18 ברכות** [ולא בתחילת התפילה] - **כי דוד קבעה אחרי 18 פרשיות.**

[2] **דוד אמר 103 פרשיות ולא אמר הללוי' - עד שראה במפלתן של רשעים.** [ייתמו חטאים' וגו'].

[3] **כל פרשה שהיתה חביבה על דוד - פתח וסיים בה ב'אשרי'.** [אשרי האישי' - אשרי כל חוסי בו']. (י.).

ג. מ'ולפני ירח דור דורים' לומדים - שמצוה להתפלל מנחה עם דמדומי חמה. (רש"י).
ד. ישתדל לרוץ לראות: [1] מלכי ישראל. [2] מלכי עכו"ם [שאם יזכה יבחין בינם].

ברכות דף י

בדף זה יש 5 סוגיות, ו 20 נושאים.

(א) ברכי נפשי: (1) יתמו חטאים. (2) רני עקרה. (3) סמוכין. (4) 5 ברכי נפשי. (5) וכל קרבי.

(ב) חזקיי: (1) 3 ויכוחים בינו לישעיי. (2) קיר. (3) 'והטוב בעיניך עשיתי'. (4) התולה בזכות עצמו.

(ג) שונמית: (1) עליית קיר. (2) אלישע ושמואל. (3) אשה מכרת באורחין.

(ד) רבי יוסי ב"ר חנינא משום ראב"י. (1) תמיד. (2) מקום נמוך. (3) רגל. (4) דם. (5) גאווה.

(ה) ביאור המשנה. (1) הלכה. (2) לא הפסיד. (3) כאדם הקורא בתורה.

(א) ברכי נפשי**(1) יתמו חטאים**

ברוריה אמרה לרבי מאיר שלא יתפלל שימותו שכניו הבריונים:

[1] ייתמו יחטאים - ולא יחוטאים.
[אלא יתפלל שיחזרו בתשובה].

[2] 'ורשעים עוד אינם' - ע"י שיחזרו בתשובה.^א

(2) רני עקרה

ברוריה ענתה לצדוקי - 'רני עקרה' על זה ש'לא ילדה' בנים לגיהנם כמותכם.^ב

(3) סמוכין

רבי אבהו ענה לצדוקי - שכתוב 'מזמור לדוד בברחו מפני אבשלום' לפני 'בברחו מפני שאולי' [אפילו שהמעשה היה אח"כ], כדי להסמיכו לפרשת 'גוג ומגוג'.^ג [ללמד שעבד יכול למרוד ברבו].

(4) ברכי נפשי

נאמר 5 'ברכי נפשי':

[1] כנגד 5 עולמות שדר בהם דוד ואמר שירה. (1) במעי אמו. [יוכל קרבי]. (2) על כוכבים ומזלות. [יכל צבאיו]. (3) ינק משדי אמו. [יכל גמוליו]. (4) ראה במפלתן של רשעים. [יתמו חטאים מן הארץ]. (5) נסתכל ביום המיתה. [יתוסף רוחם יגועון].

[2] תבוא הנשמה ותשבח להקב"ה. ששניהם: (1) מלאים את כל העולם/הגוף. (2) רואים ואינם

א. רבי מאיר התפלל על שכניו הבריונים - וחזרו בתשובה.

ב. רואים שיש לכנסת ישראל הרבה בנים - 'כי רבים בני שוממה מבני בעולה'.

ג. סמוכין נלמד מהפסוק - 'סמוכים לעד לעולם, עשויים באמת וישר'.

[3] ישע'י אמר: כבר נגזרה עליך גזירה.

חזק'י אמר: אפילו חרב חדה מונחת על צוארו של אדם - אל יתיאש עצמו מן הרחמים.

יש לזה 3 מקורות:

[1] כך מקובלני מבית אבי אבא [שדוד ראה את המלאך וחרבו שלופה - והתפלל].

[2] 'הן יקטלני לו איחל'.

[3] 'כי ברוב חלומות והבלים ודברים הרבה - כי את האלוקים ירא' [שאפילו אם בעל החלומות אומר לאדם שלמחר הוא מת - יתפלל].

2 קיר

'ויסב חזקיהו פניו אל ה'קיר': [1] שהתפלל מקירות לבו. [2] על עסקי הקיר. [שהשונמית לא עשתה אלא קיר אחד והחיו את בנה, ושלמה זקנו חפה את כל ההיכל בכסף וזהב].

3 'והטוב בעיניך עשיתי'

חזק'י התפלל שה' יזכור לו את מה ש'הטוב בעיניך עשיתי'. [1] שסמך גאולה לתפילה. [2] שגנז ספר רפואות.

נראים. (3) זנים את כל העולם/ הגוף. (4) טהורים. (5) יושבים בחדרי חדרים.

5 וכל קרבי

'וכל קרבי את שם קדשו' - שהקב"ה צר צורה בתוך צורה ומטיל בה רוח ונשמה קרבים ובני מעים [ולא כבשר ודם].

'אין צור כאלוקינו' - אין צייר כאלוקינו. [שצר צורה בתוך צורה].

(ב) חזק'י (המשך מסמיכת גאולה לתפילה)

1) 3 ויכוחים בינו לישע'י

[1] לחזק'י- נביא צריך לבוא למלך [כאליהו שהלך לאחאב].

לישע'י - מלך צריך לבוא לנביא [כיהורם שהלך לאלישע].

והקב"ה עשה פשרה, ואמר לישע'י שילך לבקר את החולה.

[2] חזק'י לא עסק בפריה ורביה - כי ראה שיצאו ממנו בנים רשעים.

ישע'י אמר לו: 'מת אתה' - בעולם הזה. 'ולא תחיה' - לעולם הבא. כי 'בהדי כבשי דרחמנא למה לך'.

וביקש לישע'י לישא את בתו, כדי שזכותם יגרום שיצאו בנים טובים.

כמו שכתוב:

[2] עשו יקירי לימעולהי שבבתים.

2) אלישע ושמואל

הרוצה ליהנות מהבריות - יהנה [כאלישע].

שאינו רוצה ליהנות - לא יהנה [כשמואל, שבכל מקום שהלך - לקח את ביתו עמו].

3) אשה מכרת באורחין

השונמית הכירה שאלישע איש קדוש הוא¹. [1] שלא ראתה זבוב עובר על שולחנו. [2] שלא ראתה קריעל מיטתו.

ד) רבי יוסי ב"ר הנינא משום

ראב"י - (5 נושאים [1 בענין השונמית, 41 בעניני תפילה. (ותמר דג סימן).

1) תמיד

כל המארח ת"ח בביתו ומהנהו מנכסיו - כאילו מקריב תמידין. [בשונמית כתוב 'עובר עלינו יתמידין].

2) במקום נמוך

צריך להתפלל במקום נמוך. [1] ממעמקים קראתיך ה'. [2] יתפלה לעני כי יעטוף¹.

3 דברים עשה חזקי' - והודו לו חכמים. [1] גנז ספר הרפואות. [2] כתת נחש הנחושת. [3] גירר עצמות אביו [אחז] על מיטה של חבלים.

3 דברים עשה חזקי' - ולא הודו לו חכמים. [1] סתם מי גיחון. [2] קצץ דלתות היכל ושיגרם למלך אשור. [3] עיבר ניסן בניסן. [דהיינו בל' אדר, שכבר ראוי להיות ניסן].

4) תולה בזכות עצמו

כיון שתלה חזקי' בזכות עצמו - תלו לו בזכות אחרים [יגנותי אל העיר הזאת להושיעה, למעני ולמען דוד עבדי. והדבר היה מר לחזקי'].
אבל משה שתלה בזכות אחרים [יזכור לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך] - תלו לו בזכות עצמו. [ילולי משה בחירו עמד בפרץ לפניו].

ג) שונמית

1) עליית קיר

ינעשה לו 'עליית קירי קטנה'. [1] יקירו [עשו תקרה] את היעליה.

3) רגל**(ה) ביאור המשנה**

צריך לכוין הרגליים בתפילה [כמו המלאכים שירגליהם רגל ישרה!].

1) הלכה

הלכה כרבי יהושע [שאפשר לקרוא ק"ש עד 3 שעות].

4) דם**2) לא הפסיד**

ילא תאכלו על הדם - שאסור לאכול לפני שמתפללים על הדם.

הקורא ק"ש אחרי זמנה, ילא הפסיד את ברכות ק"ש.

5) גאון**3) כאדם הקורא בתורה**

יואתי השלכת אחרי גויך' - 'גאיך'.
שאחרי שנתגאה ואכל ושתה בא לקבל עליו מלכות שמים [ולהתפלל].

הקורא ק"ש בזמנה - גדול יותר מהעוסק בתורה.

ברכות דף יא

בדף זה יש 4 סוגיות ו 12 נושאים.

(א) בשכבך ובקומך (י):

1) מחלוקת

לב"ש: בערב - יטה לשכב. ובבוקר - יעמוד. [בשכבך ובקומך].

לב"ה: יכול לקרוא באיזה אופן שרוצה. [וגם בישיבה ובהליכה. ונלמד מ'בלכתך בדרך'].
[וי'בשכבך ובקומך' - בזמן שכיבה וקימה^א].

2) רבי טרפון

רבי טרפון הטה בדרך כב"ש - אף שהיה סכנת ליסטים.

אמרו לו: שהיה ראוי למות - כי עבר על דברי ב"ה.

3) עוסק במצוה (יא).

'בשבתך בביתך' - ממעט עוסק במצוה.

'בלכתך בדרך' - ממעט חתן הנושא בתולה. [כי הוא טרוד בטרדת מצוה^ב]. ונלמד ממה שלא כתוב

י'בשבת ובלכת^ג].

אבל - חייב בכל המצוות [כי אינו טרדת מצוה], חוץ מהתפילין [כי נקראים 'פאר'].

4) רבי ישמעאל

רבי ישמעאל זקף את עצמו כשהלך לקרוא ק"ש של ערבית - כדי להראות שהלכה כב"ה. [כיון שראבי"ע הטה עצמו אז - כשהלך לקרוא ק"ש].

5) עשה כדברי ב"ש

1] לתני רב יחזקאל: עשה כדברי ב"ש - יצא.

2] לרב יוסף: לא עשה ולא כלום. [כמו שרואים בישיב ראשו ורובו בסוכה ושולחנו בתוך הבית - שלדברי ב"ש לא עשה ולא כלום].

3] לרב נחמן בר יצחק: חייב מיתה. [כמו שכתוב במשנה על רבי טרפון].

(ב) ברכות ק"ש

1) מספר ואורך הברכות

1] בשחרית - מברך 2 ברכות לפני

א. ב"ש לא לומדים כב"ה - כי היה צריך לכתוב 'בבוקר ובערב'. (יא).

ב. הנושא אלמנה - אינו טרוד.

ג. לב"ה - מ'בלכתך בדרך' רואים שאפשר לקרוא ק"ש כשהולך בדרך. [אפילו שלומדים מ'בלכתך' - שחתן פטור מק"ש].

[3] לר' יוחנן - גם על משנה.
[4] לרבא - גם על תלמוד. [כמו שרב היה מברך].

3) נוסח הברכה

[1] לשמואל - לעסוק בדברי תורה.
[2] ר' יוחנן - הוסיף 'והערב נא'.
[3] לר' המנונא - אשר בחר.
- וזו היא המעולה שבברכות. לכן אומר את שני הברכות.

ד) הברכות בבית המקדש

בבית המקדש:

[1] ברכו ברכה אחת.
לשמואל [ור"י בר יוסף בדעת ר"ל] - אהבה רבה.
לר' אמי בדעת ר"ל - יוצר אור.
[2] קראו עשרת הדברות.
[3] שמע, והיה אם שמוע, ויאמר.
[4] ברכו 3 ברכות - [1] אמת ויציב. [2] עבודה. [3] ברכת כהנים.
ובשבת - מוסיפין ברכה. שמשמר היוצא מברך את משמר הנכנס. [מי ששיכן את שמו בבית הזה - הוא ישכין ביניכם אהבה ואחוה ושלוש ורעות (יב.)].

2) ברכות אין מעכבות

ריש לקיש לומד מכך שבבית

ק"ש [יוצר אור, אהבת עולם], ואחת לאחריה [ויציב].

בערבית - מברך 2 לפניו [מעריב ערבים, אהבת עולם], ושתיים לאחריה [ואמונה כל זאת - שהיא ארוכה, השכיבנו - שהיא קצרה].

[2] בברכה שאמרו: [1] להאריך [2] לקצר [3] לחתום [4] שלא לחתום - אסור לשנות.

2) נוסח הברכות

[1] אומרים 'יוצר אור ובורא חושך' - כדי להזכיר מדת לילה ביום.
'וגולל חושך מפני אור' - כדי להזכיר מדת יום בלילה.
[2] י"א - אהבה רבה.
י"א - אהבת עולם. [אהבת עולם אהבתיך, על כן משכתיך חסדי].

ג) ברכת התורה

1) אהבה רבה

כשלומד לפני ק"ש - צריך לברך ברכת התורה.
אחרי ק"ש - אינו צריך לברך, שכבר נפטר באהבה רבה.

2) על מה מברכים

[1] לר' הונא - מברכים רק על מקרא.
[2] לר' אלעזר - גם על מדרש.

המקדש ברכו ברכה אחת - **שברכות**
אין מעכבין זו את זו.

לר אמי - בירכו רק 'יוצר אור' - ולא
'אהבה רבה'.

לר"י בר יוסף - 'סדר הברכות' אינו
מעכב. [שקודם ברכו 'אהבה רבה',
ואחרי שהאיר היום ברכו 'יוצר
אור']. (יא.)

ברכות דף יב

בדף זה יש 4 סוגיות, ו 10 נושאים.

(א) המשך הברכות בבית המקדש. 1) עשרת הדברות.

(ב) טעה בתחילת הברכה. 1) בברכות הנהנין. 2) בברכות ק"ש.

(ג) רבה בר חיננא סבא בשם רב. 1) לא אמר. 2) כריעה. 3) המלך. 4) חוטא. 5) בושה.

(ד) קביעת פרשיות בק"ש. 1) פרשת בלק. 2) פרשת ציצית.

(א) המשך הברכות בבית המקדש

1) עשרת הדברות

ביקשו לקבוע לומר עשרת הדברות גם בגבולין - וביטלום מפני תרעומת המינין.

(ב) טעה בתחילת הברכה

1) בברכות הנהנין

1) התחיל בטעות לברך: 1] 'שהכל' 2] 'ברכת המזון', ואחרי 'מלך העולם' נזכר שהוא: 1] יין 2] תמרים - יצא. [כי 'שהכל' פוטר יין, ו'ברכת המזון' פוטר תמרים, כיון שהם מזינים].

2] התחיל בטעות לברך: 1] 'הגפן' 2] 'על העץ', ואחרי 'מלך העולם' נזכר

שהוא: 1] שכר 2] לחם - ספק אם יצא. [כי 'הגפן' ויעל העץ' אינם פוטרים שכר ולחם].

[הספק הוא: 1] אם הולכים אחרי עיקר הברכה' - לא יצא. 2] אם הולכים אחרי 'החתימת הברכה' - יצא].

2) בברכות ק"ש

1] התחיל על דעת לומר את הברכה הנכונה [1] יוצר אור - בשחרית. 2] המעריב ערבים - בערבית] וסיים בברכה שאינה נכונה - לא יצא. [כי לא בירך את הברכה הנכונה].

2] התחיל על דעת לומר ברכה שאינה נכונה [1] 'המעריב ערבים' - בשחרית. 2] 'יוצר אורי' - בערבית], וסיים בברכה הנכונה - יצא.

אי אפשר להוכיח מכאן שהולכים אחרי 'חתימת הברכה' - ולא אחרי עיקר הברכה':

1] לרב שברכה נחשבת כשיש בה הזכרת שם ה' [אפילו אם אין בה 'מלך העולם']: אפשר לבאר שיצא - כיון שבירך 1] 'ברוך אתה ה' המעריב ערבים' - בלילה. 2] 'ברוך אתה ה' יוצר המאורות' - ביום.

2] לר' יוחנן שברכה נחשבת רק כמזכירים בה גם 'מלך העולם':

אפשר לבאר שיצא - **כיון שביים** מזכירים מדת לילה [יבורא חושד'], ובלילה מזכירים מדת יום [יגולל חושך מפני אור'].

ג) רבה בר חיננא סבא בשם רב - 5 נושאים 1) על ברכות ק"ש, 41 בשאר ענינים. 'לכה חב' סימן)

1) לא אמר

לא אמר: 1] בשחרית - 'ויציב'. 2) בערבית - 'אמת ואמונה' - לא יצא ידי חובתו. [להגיד בבוקר חסדך, ואמונתך בלילות'].

2) כריעה

כשכורע - כורע ב'ברוך'. כשזוקף - זוקף בשם. [ה' זוקף כפופים^א]. רב ששת: כרע - כמקל [שאם חובטו כלפי מטה בבת אחת], וזקף - כנחש [שמגביה הראש תחילה, ונזקף מעט מעט]. (יב:)

3) המלך

בכל השנה אומרים: 1] הא' הקדוש. 2] מלך אוהב צדקה ומשפט. בעשרת ימי תשובה אומרים: 1] המלך הקדוש. 2] המלך המשפט.

[וכן אמר רבה. וכן הלכה].

לר' אלעזר - אם אמר הא' הקדוש - יצא. [ויגבה ה' צבאו במשפט - בעשרת ימי תשובה - והא' הקדוש נקדש בצדקה'].

לר' יוסף - אומר ככל השנה.

4) חוטא

כל שאפשר לו לבקש רחמים על חבירו ואינו מבקש - נקרא חוטא.

בתלמיד חכם - צריך להחלות את עצמו. 1] במלך - 'ואין חולה מכם עלי'. 2] בתלמיד חכם - 'ואני בחלותם לבושי שק'].

5) בוש

העושה דבר עבירה ומתבייש בה - מוחלין לו על כל עונותיו. 1] בציבור - 'למען תזכרי ובשת, ולא יהיה לך עוד פתחון פה מפני כלימתך, בכפרי לך לכל אשר עשית'. 2] ביחיד - משאול שלא הזכיר ששאל באורים ותומים, כיון שנתבייש מהריגתו את נוב עיר הכהנים.

ונמחל לו: 1] 'מחר אתה ובניך עמי - במחיצתי. 2] שיצאה בת ואמרה על שאול יבחיר הי'].

ד) קביעת פרשיות בק"ש**1) פרשת בלק**

ביקשו לקבוע פרשת בלק בק"ש [כי כתוב בה יכרע שכב כארי, וכלביא מי יקימנו] - ולא קבעו מפני טורח ציבור.

ואי אפשר לומר רק פסוק זה: כי כל פרשה שלא פסקה משה - לא פסקינן.

2) פרשת ציצית

קבעו פרשת ציצית בק"ש - כי יש בה 5 דברים: 1] ציצית. [יועשו להם ציצית]. 2] יציאת מצרים. [יאשר הוצאתי]. 3] עול מצות. [יוראיתם אותו, וזכרתם את כל מצוות הי]. 4] הרהור עבירה. [יאחרי עיניכם]. 5] הרהור עבודה זרה. [אתם זונים]. [ונכלל בה גם 'דעת מינים' [יאחרי לבבכם].

ברכות דף יג

אבל יזכרו).

[3] משל להולך בדרך ופגע בו זאב ארי ונחש, שצרות אחרונות משכחות את הראשונות.

(3) טעם שינוי השמות

[1] אברס - אב לארס. אברהם - אב המון גוים.

[2] שרי - שרה לאומתה. שרה - לכל העולם.

(4) הקורא ל'אברהם' 'אברס'

הקורא ל'אברהם' 'אברס' עובר: [1] בעשה. [י'והיה שמך אברהם']. [2] בלאו. [י'ולא יקרא עוד את שמך אברס'].
אבל:

[1] הציווי לא לקרוא 'שרי' - היה רק לאברהם.

[2] 'לא יקרא שמך עוד יעקב' - כבר אמר הפסוק 'ויאמר א' לישראל וגוי' ויאמר יעקב יעקב יעקב].

[3] 'אתה הוא ה' הא' אשר בחרת באברס' - זה רק מה שהנביא מסדר את שבח ה'. [שבחר בו בהיותו 'אברס', ושם שמו 'אברהם'].

בדף זה יש 4 סוגיות, ו15 נושאים. [1] בפרק ראשון, ו3 בפרק שני].

(א) הזכרת יציאת מצרים (יב):

(1) בלילות

משנה: מזכירין יציאת מצרים בלילות.

לבן זומא: 'ימי חייד' - הימים. 'כלי' - מרבה גם הלילות.

לחכמים: 'ימי חייד' - העולם הזה. 'כלי' - מרבה גם ימות המשיח.

(2) בימות המשיח

לבן זומא - לא יזכירו את יציאת מצרים בימות המשיח. [י'ולא יאמרו עוד חי ה' אשר העלה את בניי מארץ מצרים וגוי'].

לחכמים - שעבוד מלכיות יהיה העיקר, ויציאת מצרים טפילה לה. ראיות:

[1] 'לא יקרא שמך עוד יעקב' וגוי' - ש'ישראל' עיקר, ו'יעקב' טפל.

[2] 'וקדמוניות אל תתבוננו' - זו יציאת מצרים. (שרק לא יתבוננו,

הדרן עלך מאימתי

סיכום סוגיות - פרק א'

בפרק ראשון יש 32 סוגיות, 1211 נושאים.

דף ב - תחילת וסוף זמן ק"ש של ערבית (2).

דף ג - א) משמרות הלילה (3). ב) חצות (2).

דף ד - א) המשך חצות (2). ב) סמיכת גאולה לתפילה בערבית (4).

דף ה - א) ק"ש שעל המיטה (4). ב) יסורין (7). 3) אבא בנימין (2).

דף ו - א) המשך אבא בנימין (2). ב) רבין ב"ר אדא א"ר יצחק (3). ג) ר' חלבו א"ר הונא (7).

דף ז - א) רבי יוחנן משום רבי יוסי (5). ב) רבי יוחנן משום רשב"י (8).

דף ח - א) בית הכנסת (3). ב) לעת מצוא (1). ג) המשך בית הכנסת (4).

ד) שנים מקרא (5). ה) סוף זמן ק"ש של ערבית (2).

דף ט - א) זמן אכילת פסח (3). ב) מאמרי אגדה (3). ג) תחילת וסוף זמן ק"ש של שחרית (3). ד) סמיכת גאולה לתפילה (3).

דף י - א) ברכי נפשי (5). ב) חזקי' (4). ג) שונמית (3). ד) רבי יוסי בר"ח משום ראב"י (5). ה) ביאור המשנה (3).

דף יא - א) בשכבך ובקומך (5). ב) ברכות ק"ש (2). ג) ברכת התורה (3). ד) הברכות בבית המקדש (2).

דף יב - א) המשך הברכות בבית המקדש (1). ב) טעה בתחילת הברכה (2). ג) רבה בר חיננא סבא בשם רב (5). ד) קביעת פרשיות בק"ש (2).

דף יג - הזכרת יציאת מצרים (4).

פרק שני - היה קורא

א) קריאת שמע - משנה

1) כוון לבו

היה קורא בתורה, והגיע זמן המקרא: אם כוון לבו - יצא.

למ"ד 'מצוות צריכות כוונה' - אם כוון לבו 'לצאת'.

למ"ד 'מצוות אין צריכות כוונה' - אם כוון לבו 'לקרוא'. [כי מדובר בקורא להגיה].

2) שלום

1] באמצע הפרק:

לרבי מאיר: שואל ומשיב - מפני היראה.

לרבי יהודה: משיב - מפני הכבוד.

2] בין הפרקים:

לרבי מאיר: שואל ומשיב - מפני הכבוד.

לרבי יהודה: משיב - לכל אדם.

3) סדר הפרשיות

שמע - הראשון. [קבלת עול מלכות שמים].

והיה אם שמוע - השני. [קבלת עול

מצוות, ונוהג ביום ובלילה].

ויאמר - השלישי. [נוהג רק בלילה].

ב) קריאת שמע - גמרא

1) לשון

קוראים ק"ש:

לרבי - רק בלשון הקודש. [והיו' - בהוייתן יהו].

לרבנן - בכל לשון. [שמעי' - בכל לשון שאתה שומע].

[כל התורה - אין ראה מרבי ורבנן אם קוראים דווקא בלשון הקודש, או בכל לשון].

2) השמעה לאזנו

קרא ק"ש ולא השמיע לאזנו:

לרבי - לא יצא. [שמעי' - השמע לאזניך].

לרבנן - יצא.

3) למפרע

הקורא ק"ש למפרע - לא יצא.

[לרבי - 'ה'דברים].

[לרבנן - 'והיו' א].

ג) כוונה בקריאת שמע**בק"ש חייבים לכוין:**

[1 ל: 1] רבי מאיר (2 רבא (3 רבי) - **פסוק ראשון**.

[וכן אמרו: 1 רב (2 רב נחמן (3 רבה - שבפסוק ראשון חייבים להזהר שלא להתנמנם].

[2 ל: 1] רבי אליעזר (2 ר' נתן בר מר עוקבא בשם רבי יהודה - **עד 'על לבבך'**. [הדברים 'האלה' וגו'].]

[3 ל: 1] רבי עקיבא (2 ר' אחא משום רבי יהודה (3 רבי זוטרא (4 רבי יוחנן - **פרשה ראשונה**. [ונלמד מ"מצודי' (ולא 'אשר צויתדי'). ויעל לבבכם' דפרשה שניה - שיהיו התפילין כנגד הלב].

[4 ל: 1] תנא קמא דברייתא [דר"א משום ר"י] (2 רבי יאשיה - **שני פרשיות**.

[לרבי יאשיה - בפרשה שניה מספיק רק כוונה, ואין צריך לקרוא בפה [וילדבר בס' דפרשה שניה - שצריך ללמד את הבנים תורה כדי שידברו

בה].

2) המאריך ב'אחד'

[1 המאריך ב'אחד' - מאריכין לו ימיו ושנותיו. [ומספיק כשיעור שימליך את ה' למעלה ולמטה וב4 רוחות השמים].

[2 וצריך להאריך בד'. [ובלבד שלא יחטוף בח'].

3) איסור הליכה

בק"ש אסור ללכת [כי חייבים לכוין]:

[1 לר' נתן בר מר עוקבא בשם רבי יהודה - עד 'על לבבך'.

[2 לרבי יוחנן - בפרשה ראשונה.

4) ק"ש של 'רבי'

רבי היה מעביר ידיו על עיניו באמצע הלימוד - וקורא פסוק ראשון של ק"ש.

והיה מזכיר בשיעור מענין יציאת מצרים. [כדי להזכיר יציאת מצרים בזמנה].

[1 לבר קפרא - אינו חוזר וגומרה.

[2 לרבי שמעון ברבי - חוזר וגומרה.

(2 'זהויו': [1 לרבי - בהוייתן יהו (בלשון הקודש). [2 לרבנן - לא למפרע. [3 'הדברים' - [1 לרבי - לא למפרע. [2 לרבנן - לא דורשים.

5 פרקדן

בשר - מותר].

אסור לקרוא ק"ש כשהוא פרקדן, וכשאינו נוטה על צידו - אסור גם אפילו כשהוא נוטה על צידו. [ובעל לשון. וריב"ל קילל אותו.

ברכות דף יד

בדף זה יש 4 סוגיות, ו10 נושאים

(א) הפסקה בהלל ומגילה

(אמר רבי חייא - לאחי תנא דבי רבי חייא):

באמצע הלל ובאמצע מגילה - פוסק ואין בכך כלום [כמו באמצע ק"ש].

(אמר רבה):

[1] ימים שהיחיד חייב לגמור בהם את ההלל - [1] יוי"ט ראשון של פסח. [2] שבועות.

[3] סוכות ושמי"ע. [4] חנוכה):

בין פרק לפרק - פוסק (מפני הכבוד).
באמצע הפרק - אינו פוסק. [כמו בקריאת שמע].

[2] ימים שאין היחיד גומר בהם את ההלל - [1] ראש חודש. [2] שאר ימי הפסח):

אפילו באמצע הפרק - פוסק (מפני הכבוד)^א.

(2) טעימה

(אמר ר' אמי - לאשיאן תנא דבי ר' אמי, וברייתא): (המשך מ: אמר רבי חייא -

לאחי תנא דבי רבי חייא)

[1] השרוי בתענית - טועם מהתבשיל ואין בכך כלום [כיון שקיבל עליו רק

אכילה ושתיה, ולא הנאה].

ר' אמי ורב אסי - טעמו עד רביעית.

[2] הטועם מהתבשיל - אינו צריך לברך.

(ב) קודם התפילה**(1) שלום**

אסור להשכים לפתח חבירו לומר לו שלום - קודם התפילה.

[יחדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו - כי בְּמָה נחשב הוא].

[1] רב דורש: אל תיקרי בְּמָה' אלא בְּמָה' - שנחשב כאילו עשה את חבירו בְּמָה'.

[2] שמואל לומד את הפסוק כפשוטו: בְּמָה' חשבתו לזה - ולא לאלוה].

(2) עשיית חפצים ויציאה לדרך

[1] אסור לאדם לעשות חפציו - קודם התפילה.

[2] המתפלל ואח"כ יוצא לדרך - הקב"ה עושה לו חפציו.

[יצדק לפניו יהלך - וישם לדרך פעמיו].

(3) חלום (המשך: [1] מהמחלוקת בענין 'שלוס' אם

א. רבינא לא הפסיק באמצע הלל לרב בר שבא - כיון שלא היה חשוב אצלו.

דורשים 'אל תיקרי'. [2] מהמאמר האחרון שלומדים שני מימרות מפסוק אחד)

יוֹשְׁבֵעַ ילין - בל יפקד רעי

[1] רבי זירא דורש: אל תקרי יוֹשְׁבֵעַי - אלא יוֹשְׁבֵעַי. שכל הלן שבעת ימים בלא חלום - נקרא רע.

[2] רבי יוחנן לומד את הפסוק כפשוטו: שכל המשביע עצמו מדברי תורה ולן - אין מבשרין אותו בשורות רעות.

ג) ה' אלקיכם אמת

הלכה כרבי יהודה: שבין ה' אלקיכם לאמת - לא יפסיק. [וה' אלקים אמת].

לרבי יוחנן - חוזר ואומר אמת.

לרבה - אינו חוזר ואומר אמת.²

2) פרשת ציצית בערבית (המשך מה')

אלקיכם אמת)

[1] ר' יוסף שיבח את מנהג ארץ ישראל שאמרו בערבית - 'דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם, אני ה' אלקיכם אמת'.

אמר רב: [1] בערבית אין צריך להתחיל את פרשת ציצית (דאין

ציצית בלילה).

[2] אם התחיל: [1] לרב - 'ואמרת אליהם' (2) למנהג ארץ ישראל - 'ועשו להם ציצית' - גומר את הפרשה.

אמר אביי: מתחילים את הפרשה כבני ארץ ישראל, וכיון שמתחילים - גומרים את הפרשה.

3) אמירת אמת ואמונה בערבית

אמר 'אני ה' אלקיכם' - צריך לומר 'אמת ואמונה'. [וה' אלקים אמת].

לא אמר 'אני ה' אלקיכם' - אינו צריך לומר.

[וכדי להזכיר יציאת מצרים אומר: מודים אנחנו לך ה' אלקינו שהוצאתנו מארץ מצרים ופדיתנו מבית עבדים, ועשית לנו נסים וגבורות על הים ושרנו לך (ימי כמוכה) וגוי עד גאל ישראל, והשכיבנו)].

ד) עוד טעם לסדר פרשיות ק"ש

[1] 'שמעי' - הראשון. [יש בו 'ללמוד' (יודברת בס'), 'ללמדי' (ושננתם), וילעשותי' (וקשרתם), וכתבתם)].

[2] 'והיה אם שמעי' - השני. [יש בו

ב. רבה שמע שליח ציבור שחזר 'אמת', ואמר 'כל אמת אמת תפסו לזה'.

י'למד' (י'ולמדתם אותם), ו'לעשות' (י'וקשרתם, י'וכתבתם').

[3] ו'יאמרי' - השלישי. [יש בו רק 'לעשות' (ציצית)].

2) הקורא ק"ש בלא תפילין

הקורא ק"ש בלא תפילין:

[1] כאילו מעיד עדות שקר בעצמו.

[2] כאילו הקריב עולה בלא מנחה, וזבח בלא נסכים.

הערות:

[1] מה שרב קרא פעם אחת ק"ש

ואח"כ הניח תפילין - כי השליח איחר להביא התפילין.

[2] מה שריב"ק אומר: שצריך להקדים 'קבלת עול מלכות שמים' ל'קבלת עול מצוות' - הוא רק בשני קריאות ['שמע' 'והיה אם שמוע'], אבל בתפילין [עול מצוות] וק"ש [עומ"ש] אין טעם זה.

[3] רב למד לפני התפילה - [אפילו ששניהם קריאות, וצריך להקדים את ק"ש שהיא קבלת עומ"ש] - רק לפני תחילת זמן ק"ש.

ברכות דף טו

בדף זה יש 4 סוגיות, 101 נושאים

(א) המשך מסדר פרשיות ק"ש**1) נטילת ידים קודם התפילה** (המשך)

מהקורא ק"ש בלא תפילין)

הרוצה לקבל עליו עול מלכות שמים שלימה:

[1] יפנה. [2] יטול ידיו. [3] יניח תפילין.
[4] יקרא ק"ש. [5] יתפלל.

ומעלה עליו הכתוב:

[1] כאילו בנה מזבח, והקריב עליו קרבן. [א'ארחץ בנקיון כפי - ואסובבה את מזבחך ה'].

[2] כאיל טבל. [א'ארחץ בנקיון' - ולא א'ארחץ כפי'].

2) אין לו מים

מי שאין לו מים לרחוץ ידיו - מקנח ידיו במידי דמנקי. [א'ארחץ בנקיון' - ולא א'ארחץ במים'].

כי רב חסדא קלל - מי שמחזר אחרי מים לפני קריאת שמע. [שמא יפסיד הזמן].

אבל לתפילה מחזר:

[1] בכיוון דרך הליכתו - עד פרסה.

בכיוון ההפוך לדרך הליכתו - עד מיל.

(ב) לא השמיע לאזנו**1) בקריאת שמע**

הקורא את שמע:

[1] לרבי יוסי: אם לא השמיע לאזנו - לא יצא. [שמע' - 1] השמע לאזנך מה שאתה מוציא מפיך. [2] שאפשר לקרוא בכל לשון].

[2 ל: 1] רבי יהודה [2] רבי אלעזר בן עזריה (רבו של ר"י) - לכתחלה צריך להשמיע לאזנו, ובדיעבד - יצא. והלכה כמותם.

[3] לרבי מאיר: גם לכתחלה אינו צריך להשמיע לאזנו. [יאשר אנכי מצוך היום על לבבך' - אחר כוונת הלב הן הן הדברים].

2) בענינים אחרים**1) תרומה**

ברייתא א': חרש המדבר ואינו שומע - לא יתרום. ואם תרום - תרומתו תרומה.

[1] לרב חסדא - רבי יוסי היא. [שברכת התרומה אמנם לא יצא - אך הברכה אינה מעכבת את התרומה].

[2] למסקנת הגמרא - יכול להיות רבי יהודה. [שבדיעבד יצא גם את ברכת התרומה].

ברייתא ב':

רבי יהודה בריה דר"ש בן פזי - חרש המדבר ואינו שומע תורם לכתחלה. כשיטת רבי מאיר היא.

[2 ברכת המזון

לא יברך אדם ברכת המזון בלבו. ואם בירך - יצא. (כשיטת: 1) רבי יהודה (2) ראבי"ע.

[3 מגילה

הכל כשרים לקרות את המגילה - חוץ מחרש שוטה וקטן. ורבי יהודה מכשיר בקטן.

(1) לרב מתנה - רבי יוסי היא. [וגם בדיעבד לא יצא. (בדומה לשוטה וקטן).

(2) למסקנת הגמרא - יכול להיות רבי יהודה. [ורק לכתחילה לא יקרא].

(וצריך לומר שמדובר במשנה על שני סוגי קטן: 1) קטן שלא הגיע לחינוך - לא יצא. 2) קטן שהגיע לחינוך - כשר לכתחילה, כי רבי יהודה מכשיר בקטן).

[4 בכל התורה

(רב יוסף) בכל התורה: גם לרבי יוסי - יצא. [כי 'שמע' נאמר רק בק"ש].

[יהסכת ושמע ישראל - הולך על

דברי תורה (שצריך לכתת עצמו על ד"ת)].

(ג) דקדוק באותיות

קרא ק"ש ולא דקדק באותיותיה:

[1] לרבי יוסי - יצא. והלכה כמותו. (ר' טבי א"ר יאשיה)

[2] לרבי יהודה - לא יצא.

(2) תחיית המתים (המשך מר' טבי א"ר יאשיה)

(א"ר טבי א"ר יאשיה) שאול הוקש לרחם [ישלש הנה לא תשבענה, שאול ועוצר רחם] - שלשניהם מכניסים ומוציאים. מכאן לתחיית המתים מן התורה.

(3) 'וכתבתם' (הקדמה לסוגיא הבאה 'ולמדתם', שהיא המשך מדקדוק האותיות)

צריך לכתוב בתפילין ומזוזות - גם את הציווי. ('וקשרתם' וכתבתם).

[את הלימוד מ'וכתבתם' - כתיבה תמה - צריך לפי רבי יהודה: שבסוטה צריך לכתוב רק את האלות ולא את הציוויים] וכתב את 'האלות האלה', וצריך ללמד שלא ללמד 'כתיבה' - 'כתיבה' מסוטה].

(4) 'ולמדתם'

לומדים מ'ולמדתם' - שיהא למודך

תם - שיתן רווח בין הדבקים.

[כגון: 1] על לבבך. על לבבכם. 2] בכל לבבך. בכל לבבכם. 3] עשב בשדך. 4] ואבדתם מהרה. 5] הכנף פתיל. 6] אתכם מארץ].

כל הקורא ק"ש ומדקדק באותיותיה - מצננין לו גיהנם. [יפרש ש-די מלכים בה תשלג בצלמוני - אם יפרש ש-דיי ויבדיל תיבות של מלכות שמים, התורה אשר בה 'מלכים' ימלוכו - יתשלגי ותצנן את 'צל המות'. (רי' חמא ברבי חנינא)

5) סמיכת אהלים לנחלים (המשך מרי'

חמא ברבי חנינא)

(אי"ר חמא ברבי חנינא) למה נסמכו אהלים לנחלים [יכנחלים נטיו וגוי, כאהלים נטע ה"י] - מה נחלים מעלין את האדם מטומאה לטהרה, אף אהלים מעלין את האדם מכף חובה לכף זכות.

ד) הקורא למפרע

הקורא ק"ש למפרע - לא יצא.

קרא וטעה - יחזור למקום שטעה.

ברכות דף טז

בדף זה יש 6 סוגיות (ג-ה עובדות מרבן גמליאל), ו121 נושאים.

(א) טעה באמצע ק"ש**טעה באמצע ק"ש:**

- [1] אם יודע שטעה רק בפרק זה - יחזור לראש הפרק.
- [2] אם יודע שעומד בין פרק לפרק - יחזור לסוף פרק ראשון.
- [3] טעה בין 'וכתבתם' הראשון ל'וכתבתם' השני - יחזור ל'וכתבתם' הראשון.
- [4] אם התחיל לומר 'למען ירבו' - אינו חוזר לפרשה שלישית [כיון שהיא שגורה בפה].

(ב) פועלים**(1) בקריאת שמע**

- פועלים קורין ק"ש בראש האילן ובראש הבנין.
- בפרשה ראשונה - מפסיקין ממלאכתן. [כי צריך כוונה. 'הסכת ושמע'].
- בפרשה שניה - אין מפסיקין ממלאכתן.
- מברכין ברכות ק"ש לפני ולאחריה.

(יש שמפרשים, שכשמקבלים שכר - אין מברכים ברכות ק"ש).

(2) בתפילה**כשפועלים מתפללים:**

- [1] בזית ותאנה - אין יורדין. [כי ענפיהם מרובים]. (ובעה"ב - יורד).
 - [2] בשאר אילנות ובבנין - יורדין. [כי תפילה היא בקשת רחמים, וצריכה כוונה].
- דין נוסף:

כל אדם מתפלל:

לרבן גמליאל - שמונה עשרה ברכות. לרבי יהושע - 'מעין' שמונה עשרה.

בפועלים:

- [1] כשמקבלים שכר: מתפללים לדעת כולם - 'מעין' שמונה עשרה.
- [2] כשמקבלים רק סעודתם: מתפללים - לרבן גמליאל - שמונה עשרה.

(3) בברכות הפת

[1] **כשמקבלים שכר:** [1] אין מברכים המוציא. [2] מברכים רק 2 ברכות בברכת המזון. [ברכה ראשונה, וכוללים בונה ירושלים בברכת הארץ].

וכשבעה"ב מסיב עמהן - מברכים כתיקונה.
ורבנן לא גזרו באיסטניס. וסבר אנינות לילה דרבנן].

2] כשמקבלים רק סעודתם: (ה) עבדים

מברכים 1] המוציא. 2] ברכת המזון כתיקונה.

1] תנחומין

1] אין מקבלין תנחומין על העבדים^א. [אלא אומרים עליהם כעל שור וחמור - המקום ימלא לך חסרוןך]. 2] אין עומדין עליהם בשורה. 3] אין אומרים עליהם ברכת אבליים.

2] רבן גמליאל קיבל תנחומין על טבי עבדו, כי היה כשר.

2] הספד

לתנא קמא בברייתא: אין מספידין עבדים ושפחות.

לרבי יוסי: אם היה עבד כשר - אומרים 'הוי איש טוב ונאמן, ונהנה מיגיעו'.^ב

3] אבא פלוני

אין קוראים לעבדים ושפחות - יאבא פלוני ויאמא פלונית].

לעבדים של רבן גמליאל - קראו כך. [כיון שחשובים].

ג) חתן

1] חתן הכונס את הבתולה פטור מקריאת שמע לילה הראשונה עד מוצאי שבת אם לא עשה מעשה [כי טרוד טרדת מצוה. 'ובלכתך בדרך'].^א

2] רבן גמליאל קרא ק"ש בלילה הראשונה [כי לא רצה לבטל ממנו מלכות שמים אפילו שעה אחת].

3] חתן שרוצה לקרוא ק"ש: (טז:).

לת"ק - קורא.

לרשב"ג - לא כל הרוצה ליטול את השם יטול.

ד) אבילות לילה הראשון

1] אבל אסור לרחוץ.

2] רבן גמליאל רחץ בלילה הראשון שמתה אשתו. [כי היה איסטניס,

א. ר' אלעזר רימוז לתלמידיו שלא מקבלין תנחומין על העבדים.

ב. רבנן השיבו לרבי יוסי, אם מספידיים כך על עבד - מדה הנחת לכשרים.

(4) אבות ואמהות (הקדמה לאבא פלוני)**אין קורין:**

[1] אבות - אלא שלשה [כיון שחשובים]

[2] אמהות - אלא ארבעה.

(ו) מאמרי אמוראים**(1) מאמר בשכר הקורא ק"ש** (הקדמה

לחתן הרוצה לקרוא ק"ש)

(א"ר אלעזר) 'כן אברכך בחיי' - זו ק"ש. 'בשמך אשא כפיי' - זו תפלה.

ושכרו: (1) 'כמו חלב ודשן תשבע נפשי'. (2) נוהל שני עולמים [ישפתי רננות יהלל פי].

(2) תפלות אמוראים אחרי התפלה

(המשך למאמר ר' אלעזר שהמתפלל נוהל 2 עולמות) **(איזח ררס** סימן. ומספר הבקשות: 7-7, 2-3, 11-11, 3)

יהי רצון מלפניך ה' אלוקינו:

[1] ר' אלעזר - (1) שתשכן בפורינו אהבה ואחווה ושלוש ורעות. (2) ותרבה גבולינו בתלמידים. (3) ותצליח סופנו אחרית ותקוה. (4) ותשים חלקנו בגן עדן. (5) ותקננו בחבר טוב ויצר טוב בעולמך. (6) ונשכים ונמצא יחול לבבנו ליראה את שמך. (7) ותבוא לפניך קורת נפשינו לטובה.

[2] רבי יוחנן - (1) שתציץ בבשתנו. (2) ותביט ברעתנו. (3) ותתלבש ברחמך. (4) ותתכסה בעזך. (5) ותתעטף בחסידותך. (6) ותתאזר בחנינותך. (7) ותבוא לפניך מדת טובך וענותנותך.

[3] ר' זירא - (1) שלא נחטא. (2) ולא נבוש ולא נכלם מאבותינו.

[4] ר' חייא - (1) שתהא תורתך אומנותנו. (2) ואל ידוה לבנו. (3) ואל יחשכו עינינו.

[5] רב - (1) שתתן לנו חיים ארוכים. (2) חיים של שלום. (3) חיים של טובה. (4) חיים של ברכה. (5) חיים של פרנסה. (6) חיים של חילוץ עצמות. (7) חיים שיש בהם יראת חטא. (8) חיים שאין בהם בושה וכלימה. (9) חיים של עושר וכבוד. (10) חיים שתהא בנו אהבת תורה ויראת שמים. (11) חיים שתמלא לנו את כל משאלות לבנו לטובה.

[6] רבי - שתצילנו: (1) מעזי פנים (2) ומעזות פנים (3) מאדם רע (4) ומפגע רע (5) מיצר רע (6) מחבר רע (7) משכן רע (8) ומשטן המשחית (9) ומדין קשה (10) ומבעל דין קשה (11) בין שהוא בן ברית, בין שאינו בן ברית.

[7] רב ספרא - (1) שתשים שלום

- בפמליא של מעלה, ובפמליא של מטה. (2) ובין התלמידים העוסקים בתורתך, בין עוסקין לשמה, בין עוסקין שלא לשמה. (3) וכל העוסקין שלא לשמה יהי רצון שיהו עוסקין לשמה.
- לסיכום: **איזח ררס** סימן. ר' **אלעזר** - שתשכן בפורינו. ר' **יוחנן** - שתציץ בבשתינו. ר' **זירא** - שלא נחטא. ר' **חייא** - שתהא תורתך. **רב** - שתתן לנו. **רבי** - שתצילנו מעזי פנים. ר' **ספרא** - שתשים שלום.
- ומספר הבקשות הם: 7-7. 3-2. 11-11. 3 ובדף יז עוד 3,3,3.

ברכות דף יז

בדף זה - עד סוף הפרק - יש 2 סוגיות ו4 נושאים.

(א) המשך מאמרי האמוראים

(1) המשך 12 תפילות האמוראים אחרי התפילה. (א/הָאֲרַמְשׁ סימן. ומספר הבקשות הוא: 3-3-3-11) (1)

[1] ר' אלכסנדר / ר' המנוא - יהי רצון מלפניך ה' אלקינו: (1) שתעמידנו בקרן אורה, ואל תעמידנו בקרן חשכה. (2) ואל ידוה לבנו. (3) ואל יחשכו עינינו.

[2] י"א ר' אלכסנדר - רבון העולמים: (1) גלוי וידוע לפניך שרצוננו לעשות רצונך, ומי מעכב - שאור שבעיסה ושעבוד מלכיות. (2) יהי רצון מלפניך, שתצילנו מידם. (3) ונשוב לעשות חוקי רצונך בלבב שלם.

[3] רבא, [ווידוי ר' המנוא זוטי ביום הכיפורים] - אלקי: (1) עד שלא נוצרתי - איני כדאי. ועכשיו שנוצרתי - כאילו לא נוצרתי. (2) עפר אני בחיי ק"ו במיתתי. (3) הרי אני לפניך ככלי מלא בושה וכלימה.

יהי רצון מלפניך ה' אלקי: (1) שלא אחטא עוד. (2) ומה שחטאתי לפניך - מרק ברחמיך הרבים. (3) אבל לא ע"י יסורין וחלאים רעים.

[4] מר בריה דרבינא - אלקי: (1) נצור לשוני מרע. (2) ושפתותי מדבר מרמה. (3) ולמקללי נפשי תדום. (4) ונפשי כעפר לכל תהיה. (5) פתח לבי בתורתך. (6) ובמצותיך תרדוף נפשי. (7) ותצילני: מפגע רע. (8) מיצר הרע. (9) ומאשה רעה. (10) ומכל רעות המתרגשות לבא בעולם. (11) וכל החושבים עלי רעה - מהרה הפר עצתם וקלקל מחשבותם.

יהיו לרצון אמרי פי, והגיון לבי לפניך, ה' צורי וגואלי.

[5] ר' ששת כשישב בתענית אמר אחרי התפילה - רבון העולמים: גלוי וידוע לפניך, בזמן שבת המקדש קיים, אדם חוטא ומקריב קרבן, ואין מקריבין ממנו אלא חלבו ודמו ומתכפר לו. ועכשיו ישבתי בתענית ונתמעט חלבי ודמי. יהי רצון מלפניך: שיהא חלבי ודמי שנתמעט - כאילו הקרבתי לפניך על גבי המזבח ותרצני.

ועון. 4) ואני אהיה עמך בכל מקום.
 [3] **מרגלא בפומייהו דרבנן דיבנה** -
 1) אני בריה, וחברי בריה. 2) אני
 מלאכתי בעיר, והוא מלאכתי בשדה.
 אני משכים למלאכתי, והוא משכים
 למלאכתי. 3) כשם שהוא אינו
 מתגדר במלאכתי, כך אני איני
 מתגדר במלאכתי. 4) ושמא תאמר
 אני מרבה והוא ממעיט, שנינו אחד
 המרבה ואחד הממעט ובלבד
 שיכוין לבו לשמים.

[4] **מרגלא בפומיה דאביי** - 1)
 לעולם יהא אדם ערום ביראה. 2)
 מענה רך משיב חמה. 3) ומרבה
 שלום עם אחיו, ועם קרוביו, ועם כל
 אדם, ואפילו עם נכרי בשוק. 4) כדי
 שיהא אהוב למעלה, ונחמד למטה,
 ויהא מקובל על הבריות.

אמרו עליו על ריב"ז - שלא הקדימו
 אדם שלום מעולם, ואפילו נכרי
 בשוק.

[5] **מרגלא בפומיה דרבא** - 1) תכלית
 חכמה - תשובה ומעשים טובים. 2)
 שלא יהא אדם קורא ושונה - ובוטט
 באביו ובאמו, וברבו, ובמי שהוא
 גדול ממנו בחכמה ובמנין. 3) שנאמר
 'ראשית חכמה יראת ה', שכל טוב
 לכל עושיהם, 'לעושים' לא נאמר -

(לסיכום: **א/הארמש** סימן. 1) ר'
אלכסנדרי / ר' המנוא -
 שתעמידנו בקרן אורה. 2) י"א ר'
אלכסנדרי - גלוי וידוע לפניך,
 שרצונינו. 3) **רבא** [ווידוי ר' המנוא
 זוטי ביוה"כ] - עד שלא נוצרתי. 4)
מר בריה דרבינא - אלקי נצור.
 5) ר' **ששת בתענית** - גלוי וידוע
 לפניך, בזמן. ומספר הבקשות הוא:
 3-3-3, 11-1).

[2] **8 מאמרי אמוראים שהיו אומרים**
בקביעות (ימרא רר רר סימן. ובכל
מאמר יש 4 משפטים)

[1] **רבי יוחנן היה אומר, כשסיים**
ספר איוב - 1) סוף אדם למות, וסוף
 בהמה לשחיטה, והכל למיתה הם
 עומדים. 2) אשרי מי שגדל בתורה,
 ועמלו בתורה, ועושה נחת רוח
 ליוצרו. 3) וגדל בשם טוב, ונפטר
 בשם טוב מן העולם. 4) ועליו אמר
 שלמה 'טוב שם משמן טוב, ויום
 המות מיום הולדו'.

[2] **מרגלא בפומיה דרבי מאיר** - 1)
 גמור בכל לבבך ובכל נפשך, לדעת
 את דרכי, ולשקוד על דלתי תורתני.
 2) נצור תורתני בלבך, ונגד עיניך
 תהיה יראתי. 3) שמור פיך מכל
 חטא, וטהר וקדש עצמך מכל אשמה

ירחיש רננות. 3) עפעפיך יישירו נגדך, עיךיך יאירו במאור תורה, ופניך יזהירו כזוהר הרקיע. 4) שפתותיך יביעו דעת, וכליותיך תעלוזנה מישרים, ופעמך ירוצו לשמוע דברי עתיק יומין.

[8] **כשנפטרו רבנן משיבת ר' חסדא / ר' שמואל בר נחמני, אמרו לו - 'אלופינו מסובלים'. 'אלופינו בתורה. ו'מסובלים': 1] במצוות. 2] ביסורים. (מחלוקת ירב ושמואל / ר' יוחנן ור' אלעזר)**

(יז: 1) 'אין פרץ' - שלא תהא סיעתנו כסיעתו של דוד - שיבא ממנו אחיתופל. 2) 'ואין יוצאתי' - ולא כסיעתו של שאול - שיצא ממנו דואג האדומי. 3) 'ואין צוחה' - ולא כסיעתו של אלישע - שיצא ממנו גחזי. 4) 'ברחובותינו' - שלא יהא לנו בן או תלמיד שמקדיח תבשילו ברבים.

(לסיכום: **ימרא רר רר** סימן. 1] ר' **יוחנן** - סוף אדם למות. 2] ר' **מאיר** - גמור בכל לבבך. 3] **רבנן דיבנה** - אני בריה, וחברי בריה. 4] **אביי** - לעולם יהא אדם ערום ביראה. 5] **רבא** - תכלית חכמה. 6] **רב** - העולם הבא. 7] כשנפטרו

אלא 'לעושיהם', לעושים לשמה, ולא לעושים שלא לשמה. 4) וכל העושה שלא לשמה - נוח לו שלא נברא.

[6] **מרגלא בפומיה דרב** - העולם הבא אין בו: 1) לא אכילה, לא שתיה. ולא פריה ורביה. ולא משא ומתן. ולא קנאה, ולא שנאה, ולא תחרות. 2) אלא צדיקים יושבין ועטרותיהם בראשיהם - ונהנים מזיו השכינה. שנאמר 'ויאכלו את האלקים, ויאכלו וישתו'.

דבר נוסף:

3) גדולה הבטחה שהבטיח ה' לנשים - יותר מן האנשים. שנאמר 'נשים ישאננות' קומנה שמענה קולי, בנות 'בוטחות' האזנה אמרתי'.

4) והם זוכות בזכות: 1) שמביאות בניהם לבית הכנסת. 2) ששולחות בעליהן לבית המדרש. 3) שממתינות לבעליהן, ונותנות להם רשות ללכת ללמוד תורה בעיר אחרת.

[7] **כשנפטרו רבנן משיבת ר' אמי / ר' חנינא, אמרו לו - (בכל משפט - יש 3 דברים). 1) עולמך תראה בחייך, ואחריתך לחיי העולם הבא, ותקותך לדור דורים. 2) לבך יהגה תבונה, פיך ידבר חכמות, ולשונך**

רואים את כבוד התורה פעמיים בשנה - (באדר ובאלול כשנאספו ללמוד הלכות החג) - ואף אחד מהם לא התגייר.

ב) מלאכה בתשעה באב (המשך)

(המשך ממחלוקת אם חתן שרוצה - יכול לקרוא ק"ש)

[1] מקום שנהגו לעשות מלאכה בתשעה באב - עושין.

[2] מקום שנהגו שלא לעשות מלאכה - אין עושין.

[3] תלמידי חכמים - לא עושים בכל מקום.

[4] הרוצה להתנהג כדין תלמיד חכם ולא לעשות מלאכה:

יש מתירים. [1] שאינם חוששים אף פעם ליוהרא. [2] או שרק כאן אין יוהרא - כיון שחושבים שאין לו מלאכה].

ויש אוסרים. [1] שחוששים תמיד ליוהרא. [2] או שרק כאן יש יוהרא, כיון שהוא שונה מכל בני העיר שעובדים].

רבנן א' - עולמך תראה בחיידך. [8] כשנפטרו **רבנן ב'** - 'אלופינו מסובלים'. ובכל מאמר יש 4 משפטים).

3) 'אבירי לב הרחוקים מצדקה

(המשך ממחלוקת 'רב ושמואל' / ר' יוחנן ור' אלעזר

במאמר האחרון)

'שמעו אלי אבירי לב הרחוקים מצדקה'

3 שיטות מי הם ה'אבירי לבי':

1) צדיקים.

וב'הרחוקים מצדקה' נחלקו האמוראים דלעיל. [1] שאינם ניזונים ככל העולם בצדקתו של הקב"ה, אלא בזרוע. [2] שכל העולם ניזון בזכותם, והם אינם ניזונים אפילו בזכות עצמן. [כמו הבת קול שיוצאת בכל יום על רבי חנינא, ועל שדי לו בקב חרובין מע"ש לע"ש].

[2] **גובאי** [שם אומה בבבל, שהיו מן הגבעונים] הטפשים. [שאף אחד מהם לא התגייר].

[3] **הגרים במתא מחסיא**. [שהם

הדרן עלך היה קורא

פרק שלישי - מי שמתו

העומדים לפני המיטה - פטורים אם יש למיטה צורך בהם.

העומדים אחר המיטה - חייבין במצוות דאורייתא. [אפילו אם יש למיטה צורך בהם. כי כבר יצאו ידי חובתם למת]. ופטורים מתפילה [שהיא מדרבנן].

(4) ההולכים לשורה [לנחם האבל]:

אם יכולים לגמור פסוק או פרשה אחת מק"ש עד שיגיעו - יתחילו לקרוא.

אם אינם יכולים - פטורים.

(5) העומדים בשורה:

הפנימיים - פטורים.

החיצוניים - חייבים.

(ב) כבוד המת

(1) מהלך בבית הקברות

המהלך בבית הקברות - אסור: [1] בק"ש. [2] בתפילין. [3] בתורה. [4] בגרירת ציצית על הקברות - רק בדי אמות. [משום ילועג לרש'].

(2) אכילה בפני מת

מי שמתו מוטל לפניו - אוכל: [1] בבית אחר. [2] בבית חברו. [3] עושה מחיצה. [4] מחזיר פניו.

ברכות דף יח (מתחיל בדף יז):

(א) העוסקים במת - שפטורים מכל המצוות (ומ: [1] ק"ש. [2] תפילה. [3] תפילין):

(1) אונן

אונן [שמת קרובו]:

לרב פפא: פטור רק כשמתו מוטל לפניו. [גם כשאינו משמר]

לרב אשי: גם כשהמת במקום אחר - נחשב שמתו מוטל לפניו. [כי טרוד במחשבת מצות הקבורה. 'ויקם אברהם מעל פני מתו' - 'ואקברה מתי מלפני'].

בשבת- חייב בכל המצוות. [כי אי אפשר לקבור].

(2) המשמר את המת - פטור רק כשמשמרו. וגם מחוץ לד' אמות. [כי עוסק במצוה].

כשיש שנים - אחד משמר, והשני קורא.

בספינה - מחלוקת אם צריך לשמור. [אם חוששים שם לעכברים].

(3) נושאי המיטה, חילופיהן, וחילופי חילופיהן:

אסור: 1] להסב. 2] בבשר ויין.

אינו מברך: 1] המוציא, ואין מברכין עליו. 2] ברכת המזון, ואינו מצטרף לזימון.

בשבת - אין את כל הדינים.

3) רכיבה על החמור

אסור לשים ס"ת או עצמות מת בתוך נרתיק - לרכב עליהם.

ואם מתיירא מגוים וליסטים - מותר.

4) הלויית המת

הרואה מת ואינו מלוהו - עובר על ילועג לרש חרף עושהו.

שכר המלוה הוא - 1] כאילו מלוה את ה' [מלוה ה' חונן דל']. 2] מכבד את ה'. [ומכבדו - חונן דל'].

ג) ידיעת המתים

1) 'המתים אינם יודעים מאומה'

כי החיים יודעים שימותו, והמתים אינם יודעים מאומה

רבי יונתן פירש - שאינם יודעים מה שנעשה בעולם. [ולכן מותר לגרור הציצית על הקברים].

לרבי חייא - הצדיקים שנקראים חיים - נותנים אל לבם את יום המיתה.

הרשעים שנקראים מתים - עושים

עצמם כאילו אינם יודעים את יום המיתה.

רבי יונתן חזר בו: 'ויאמר ה' אליו (למשה), זאת הארץ אשר נשבעתי לאברהם ליצחק וליעקב 'לאמרי'. שיאמר לאבות שהי קיים את השבועה. הרי שיש להם תועלת מהידיעה שנעשה בעולם. [וה' אמר למשה להודיעם - כדי שיחזיקו לו טובה].

2) בני רבי חייא

א' מבני רבי חייא אמר - שאביו לא יודע מצערם. [יְכַבְּדוּ בְּנָיו - ולא ידע].

והשני אמר - שיודע.

המת יודע:

1] בצער גופו. [קשה רימה למת - כמחט בבשר החי. 'אך בשרו עליו יכאב, ונפשו עליו תאבל'].

2] כשאדם שמת מודיע להם. [הרוחות ידעו שסיפרו בעולם את מה שדיברו ביניהם בר"ה].

3] כשמלאך דומה מכריז שאדם הולך למות. [בעה"ב דזעירי ידעה שמישהי הולכת למות למחרת].

4] שהאדם חשוב ושהולך למות בקרוב - כי מכריזים פנו מקום. [כשמואל].

ברכות דף יט

בדף זה יש 6 סוגיות ו12 נושאים.

(א) המספר אחרי המת

1) באדם רגיל

(רבי יצחק): המספר בגנותו של מת אחרי מיטתו - כאילו מספר אחרי האבן.

י"א - שהמתים אינם יודעים.

י"א - שיודעים, ולא איכפת להם.

2) בתלמיד חכם

[1] אחד דיבר אחרי מיטתו של שמואל, ונפל קנה מהגג ובקע את הכיס שהמח מונח בו - כי הקב"ה תובע את כבודם של תלמידי חכמים.

[2] המספר אחרי מיטתן של ת"ח - נופל לגיהנם. [והמטים עקלקלותם - יוליכם ה' את פועלי האון (לגיהנם), אפילו בשעה שישלום על ישראל].

[3] אם ראית ת"ח שעבר עבירה בלילה - אל תהרהר אחריו ביום, כי ודאי עשה תשובה.

בממון - רק כשמחזירו לבעליו.

(ב) מנדים על כבוד הרב

1) במשנה

במשנה כתוב 3 פעמים שמנדים על כבוד הרב:

[1] המספר אחר מיטתן של תלמידי חכמים. [עקביה בן מהללאל אמר, ששמעיה ואבטליון השקו שפחה משוחררת (אפילו שאין משקין אותה) - כיון שהם היו גרים כדוגמתה, ונדהו, וסקלו בי"ד את ארונו].

[2] המזלזל בנטילת ידים. [רבי יהודה אומר, ח"ו שעקביה בן מהללאל נתנדה, כי לא היה אדם גדול בחכמה, בטהרה, וביראת חטא כמותו. אלא נידו את אלעזר בן חנוך שפקפק בנטילת ידים, והניחו אבן גדולה על ארונו].

[3] המגיס דעתו כלפי מעלה. [שמעון בן שטח שלח לחוני המעגל, שהיה גוזר עליו נידוי על שהטריח לפני ה' כמה פעמים על עסק הגשמים - אבל מה יעשה שהוא מתחטא לפני המקום כבן שמתחטא לפני אביו ועושה לו רצונו. ועליו נאמר ישמח אביך ואמך, ותגל יולדתך].

2) בברייתא

בברייתא כתוב עוד 2 פעמים:

[1] המאכיל גדיין מקולסין בלילי פסחים. [חכמים אסרו לאכול גדיים

הצלוין בשלימותן בליל פסח, כי נראה כאוכל קרבן פסח מחוץ למקדש. תודוס איש רומי הנהיג ברומי לאכול זאת, ושלה לו שמעון בן שטח: אלמלא תודוס אתה ואיש חשוב - גוזרני עליך נידון].

[2 תנור של עכנאי. [חתכו תנור של חרס, וחיברו את השברים עם חול בלי לשרפו בכבשן:

רבי אליעזר - מטהר. וחכמים - מטמאים. והקיפו את ר"א בהלכות כעכנאי כדי להוכיח את שיטתם, והרבה מאד לחלוק, ולבסוף ברכוהו (דהיינו נידוהו)].

רבי יהושע בן לוי דימה מילתא למילתא, ואמר שב24 מקומות במשנה היה ראוי לנדות.

ג) הוצאת המת סמוך לק"ש

[1 אין מוציאין את המת סמוך לקריאת שמע.

[2 אם התחילו - אין מפסיקין.

[3 אדם חשוב - מוציאים גם סמוך לק"ש.

ד) העוסקים בהספד

1) בק"ש ותפילה

[1 כשהמת מוטל לפנייהם: נשמטים

אחד אחד מההספד, וקורין ק"ש. [2 כשרק האבל לפנייהם: קורין ק"ש - והאבל דומם. מתפללים - והאבל מצדיק את הדין.

2) נוסח צידוק הדין

[1 בברייתא: רבון העולמים, הרבה חטאתי לפניך, ולא נפרעת ממני אחד מני אלף.

יהי רצון מלפניך ה' אלקינו, שתגדור פרצותינו ופרצות כל עמך בית ישראל ברחמים.

[2 אביי אמר: לא לומר זאת, כי אל יפתח אדם פיו לשטן. [כמעט כסדום היינו' - שמעו דבר ה' קציני סדום].

ה) דיני העומדים בשורה (יט:)

לת"ק: שורה שרואה את השטח הפנוי שהאבל שם - פטורה מהמצוות. [אפילו שאינם השורה הפנימית ביותר].

לרבי יהודה: הבאים מחמת האבל - פטורין.

הבאים מחמת עצמן - חייבין.

ו) כבוד הבריות

1) המוצא כלאים

המוצא כלאים בבגדו - פושטן אפילו בשוק. [אין חכמה, ואין תבונה, ואין

עצה - לנגד ה"י, כל מקום שיש חילול ה' - אין חחולקין כבוד לרב].

2) באיסור דרבנן

3 פעמים ראינו שחכמים לא גזרו את דבריהם במקום כבוד הבריות:

[1] כשחוזרים עם האבל מבית הקברות, והולך האבל בדרך טמאה שנחרש שם קבר (בית הפרס) - הולכים עמו משום כבודו.

[כי בית הפרס אסור רק מדרבנן.

וראיה לזה, ממי שהולך לעשות פסח, שהתירו לו: [1] לנפח ולבדוק שאין עצם. [2] ללכת כשהשדה נידוש ברגליים].

[2] כהן מדלג מעל ארונות קבורה, כדי לקבל פני מלכים. [כי רוב ארונות יש בהם חלל טפח ואינם מטמאים, וחז"ל גזרו עליהם מחשש ארונות שאין בהם טפח, ובמקום כבוד מלכים לא גזרו].

[3] גדול כבוד הבריות שדוחה לא תעשה שבתורה, והיינו לאו דילא תסורי.

3) 'והתעלמת'

זקן המוצא אבידה ואינו לפי כבודו להחזירה - יכול להתעלם ממנה. [והתעלמת].

אבל אי אפשר ללמוד מזה לכל התורה - כי לא לומדים איסורים מדיני ממונות.

4) מת מצוה

[1] ההולך: [1] לשחוט את פסחו [2] למול את בנו, ומצא מת מצוה - חייב להטמאות משום כבודו. [ולאחותו].

אבל אי אפשר ללמוד מזה לכל התורה - כי כאן עובר על פסח ומילה ב'שב ואל תעשה'.

[2] [1] נזיר [2] כהן / כהן גדול - המוצאים מת מצוה, חייבים להטמאות משום כבודו. [ולאביו ולאמו ולאחיו].

אבל אי אפשר ללמוד מזה לכל התורה - כי התורה לכתחילה לא קבעה את איסור טומאה על מת מצוה. (רש"י).

ברכות דף כ

בדף זה יש 3 סוגיות, ו4 נושאים.

(א) דורות הראשונים

(המשך מהמוצא כלאים, שצריך לבזות עצמו לכבוד שמים)

הסיבה שבדורות הראשונים נעשה ניסים:

אינו משום תורה - כי האחרונים למדו יותר מהם.

אלא כי הם מסרו נפשם על קדושת ה'.

כמו שרב אדא בר אהבה קרע כרבלתא בשוק [בגד פרוץ (או כלאים)].

(ב) שערי טבילה

(מסביר איך קרע רב אדא בר אהבה בגד אשה)

[1] ר' גידל ישב על שערי טבילה והורה איך לטבול. [ולא חשש מיצה"ר כי היו בעיניו כאווזים לבנים].

[2] ר' יוחנן ישב על שערי טבילה כדי שיהיה להם בנים יפים כמותו.

[ולא חשש מעין הרע - כי היה מזרע יוסף שלא שולט בהם עין הרע. [1] 'בן פורת עלי עין' - 'עולי עין'. [2] 'וידגו לרב בקרב הארץ'. [3] שעין הרע לא שולטת בעין שלא רצתה לזון ממה שאינו שלו].

(ג) נשים, עבדים, וקטנים

פטורים:

[1] **מק"ש**. [מ"ע שהזמן גרמא. (קטנים - כי האב אינו מצוי תמיד בזמן ק"ש)].

(החידוש - אפילו שיש בק"ש מלכות שמים)

[2] **מתפילין**. [סבר: לילה ושבת לאו זמן תפילין. (סתם קטנים - אינם יכולים לשמור על גוף נקי)].

(החידוש - אפילו שהוקש למזוזה).

חייבים:

[1] **בתפילה**. [בקשת רחמים, ותיקנו גם בנשים].

(החידוש - 'ערב ובוקר וצהריים').

[2] במזוזה.

(החידוש - הוקש לתלמוד תורה).

[3] בברכת המזון.

[ספק אם מדאורייתא או מדרבנן. (כי הארץ לא נתנה לנשים)

אם דרבנן: מוציאות אנשים - רק כשהחייב דרבנן, שאין כדי שביעה].

(החידוש - 'בתת ה' לכם בערב בשר לאכול, ולחם בבוקר לשבוע').

[4] **בקיודוש היום**. [דהוקש 'זכורי' לישמורי].

(2) ישא ה' פניו (המשך מברכהמ"ז דרבנן)

אפילו שכתוב יאשר לא ישא פניו - מדקדקים לברך גם בכזית או בכל זאת ישא ה' פניו, כי ישראל כביצה.

ברכות דף כא

בדף זה יש 7 סוגיות, ו131 נושאים.

(א) בעל קרי

לת"ק: [1] בקריאת שמע וברכת המזון - מהרהר בלבו. [כי הם דאורייתא]. [2] ברכות ק"ש והמוציא גם אינו מהרהר. [כי הם דרבנן].

לרבי יהודה: מברך את כל הברכות בפיו. [כי אינם טעונים העמקה, כמו שהוא מתיר ללמוד הלכות דרך ארץ. (כב.)].

(2) הרהור כדיבור

לרבינא - הרהור כדיבור. [ואיסור בעל קרי הוא רק כדיבור (כמו בקבלת התורה), ולא בהרהור].

לר' חסדא - הרהור לאו כדיבור. [ובדאורייתא אמרו שלפחות יהרהר].

(ב) דאורייתא ודרבנן

(1) דאורייתא

[1] ברכת המזון. [י'ואכלת ושבעת'].
[2] ברכת התורה לפנייה. [כי שם ה' אקרא - הבו גודל לאלקינו].
[3] הזכרת יציאת מצרים.

(2) קריאת שמע:

לר' אלעזר - דאורייתא. [ובספק - חוזר].

לר' יהודה - דרבנן. [בשכבך ובקומך' - הולך על דברי תורה. ובספק - אינו חוזר].

הערות על ר' יהודה:

[1] לר' יהודה - בבעל קרי מהרהר קריאת שמע בלבו [ולא ברכות ק"ש]:

כי בק"ש יש 2 דברים: (1) זכירת יציאת מצרים [שהיא מדאורייתא]. (2) מלכות שמים.

[2] לר' יהודה: בספק אם אמר אמת ויציב - חוזר. [כי יש בה יציאת מצרים שהיא מדאורייתא].

[ועיין בתוס' מדוע אינו חוזר על ק"ש - שגם בה יש יציאת מצרים].

(3) דרבנן

[1] המוציא.

[2] ברכת התורה לאחריה [בקריאת התורה].

(אי אפשר ללמד בקל וחומר: כיון שבברכת המזון מברך דווקא לאחריה - כי נהנה.

ובברכת התורה מברך דווקא לפנייה - כי מביאה לחיי עולם).

ג) ספק התפלל

לר' אלעזר - אינו חוזר. [כי תפילה דרבנן].

לר' יוחנן - חוזר. [הלואי שיתפלל אדם כל היום].

ד) נזכר באמצע ברכה

(שמואל) נזכר באמצע ברכה שכבר התפלל - מפסיק באמצע.

התחיל בשבת ברכה של ימות החול ונזכר באמצע - מסיים הברכה. [כי בשבת ראוי לברך את כל ברכות החול, אלא שחכמים לא הטריחו מפני כבוד השבת].

ה) מצא ציבור שמתפללין**1) בהתפלל כבר**

(שמואל) התפלל כבר ואח"כ מצא ציבור שמתפללין:

אם יכול לחדש בה דבר - יחזור ויתפלל.

אם לא יכול לחדש - לא יתפלל.

2) במודים וקדושה

לר' הונא: אם יכול לגמור תפלתו עד מודים - יתפלל. [אבל קדושה יכול לומר גם בתפילת הלחש (כשמתפלל בציבור)].

לריב"ל: אם יכול לגמור תפלתו עד

קדושה - יתפלל. [כי סובר שיחיד אינו אומר קדושה. ונלמד מיונקדשתי ב'תוך' בני ישראל - והוקש ליהבדלו מ'תוך' העדה ששם היה עשרה].

3) אמן יהא שמיה רבא

באמצע שמונה עשרה:

י"א - שמפסיק לאמן יהא שמיה רבא.

ולהלכה - אינו מפסיק.

ו) סמיכות 'והודעתם לבניך' לקבלת התורה

[ריב"ל]:

[1] כמו שקבלת התורה היה אסור לבעל קרי, כך לימוד התורה.

[2] כל המלמד בנו תורה - כאילו קיבלה מהר חורב.

2) סמוכין

[1] בן עזאי: דורש סמוכין בכל התורה. [ומכשפה בסקילה - מהסמיכות לשוכב עם בהמה].

רבי יהודה: אינו דורש סמוכין בכל התורה [ומכשפה בסקילה - מאוב וידעוני שהם בסקילה].

[2] במשנה תורה: גם רבי יהודה דורש סמוכין. [ואוסר באנוסת ומפותת אביו - מהסמיכות 'לא יגלה

כנף אביו ' לונתן האיש השוכב
עמה'].

[לתורה ותפילה].
לרבי יהודה: פטורין. [כי סובר שאין
הטבילה מטהרת אותם כלל].

(ז) זב שראה קרי

טמאים טומאה חמורה: (1 זב 2) נדה
- שהם גם בעלי קרי:

[רבי יהודה פוטר: גם כשנתחייב
טבילה לקרי - לפני הטומאה
החמורה. [כגון משמשת - שראתה
אח"כ נדה].

לת"ק: צריכין טבילה לקריין

ברכות דף כב

בדף זה יש 2 סוגיות, ו5 נושאים.

(א) בעל קרי

יש בזה 8 שיטות:

[1] לת"ק בברייתא - **אסור בהכל**.

[2] לר"י יוסי - **מותר במשנה שרגיל**.
[אם לא מפרש את טעמי המשנה].

[3] ל: 1) ר"י יונתן בן יוסף (2 רב 3) ר"י מאיר - **מותר לפרש המשנה, ואסור לפרש הגמ'**. [רש"י מסביר שגמרא זה מדרש שמסביר הפסוקים].

[4] לר"י יונתן בן אבישלום - **מותר לפרש הגמ', ורק לא יאמר את השמות הק'**.

[5] ל: 1) ר"י הסנדלר בשם ר"ע - לשון אי' 2) ר"י חנינא בן גמליאל - לשון אי' - **לא ילמד כלל מדרש, אבל יכול לשמוע**.

[6] ללשון בי של ר"י הסנדלר בשם ר"ע - **לא יכנס כלל לבית המדרש**.

[7] לר"י יהודה - **מותר רק בהלכות דרץ ארץ**. ולכן מתיר ר"י במשנה **לומר כל הברכות בפיו**, כי אינם צריכים העמקה, ודינם כהלכות דרך ארץ. אבל על עצמו החמיר ר"י יהודה.

[8] ל: 1) ר"י יהודה בן בתירה (2) ר"י חנינא בן גמליאל - לשון בי' - **מותר**

ללמוד כרגיל. [כי דברי תורה אינם מקבלים טומאה. 'הלא כה דברי כאש'].

וכן אומר: 1) ר"י נחמן בר יצחק - שנהגו העולם כר"י יהודה בן בתירה. 2) זעירי - ללשון אי' - שבטלו את טבילת עזרא.

סיכום 8 השיטות: [1] אסור בהכל. [2] אסור לפרש המשנה. [3] אסור לפרש גמ'. [והיינו מדרש]. [4] אסור להזכיר השמות. [5] מותר רק לשמוע מדרש. [6] אסור גם לשמוע מדרש. [7] מותר רק הלכות דרך ארץ וברכות. [8] מותר ללמוד כרגיל.

(ב) תשעה קבין**(1) הדעות שיש בזה**

[1] 1) נחום איש גס זו 2) ר"י עקיבא 3) בן עזאי - לפירוש השני - **אמרו רק בלחש** שבעל קרי נהיה טהור כשנותנים עליו ט' קבין. [כדי שלא יהיו ת"ח מצויים אצל נשותיהם כתרנגולים].

[2] בן עזאי - לפירוש הראשון - **שנאה ברבים**. [1] משום ביטול תורה. [2] משום ביטול פריה ורביה].

[3] ר"י ינאי - שמע שיש מקילים בנתינת ט' קבין ובטבילה במרחצאות שאובין, ויש מחמירים

שצריך טבילה כראוי, וכל המחמיר בה על עצמו - מאריכין לו ימיו ושנותיו.

כבריא. [מרגיל - מ' סאה. לאונסו - ט' קבין].
 (2) לר' אסי - הקילו בו דרגה אחת יותר מבריא. [מרגיל - ט' קבין. לאונסו - פטור מכלום].

(3) רבא פוסק פשרה בחולה: מרגיל - מ' סאה (כדעה ראשונה). לאונסו - פטור מכלום (כדעה שניה).

לסיכום: בריא - וחולה לשיטה א': מרגיל - מ' סאה. לאונסו - ט' קבין. חולה לשיטה ב': מרגיל - ט' קבין. לאונסו - פטור מכלום.

לרבא: מרגיל - תמיד מ' סאה. לאונסו: בריא - ט' קבין. חולה - פטור מכלום.

(4) ללמד לאחרים

[1] ת"ק בברייתא - ללמד לאחרים צריך מ' סאה.

י"א - רק במרגיל. [בלאונסו - מספיק ט' קבין].

י"א - אפילו בלאונסו.

[2] גם להוציא אחרים בברכת המזון ובברכת הלל בליל פסח - דינו כללמד.

[שהיו צריכים לזמן ולהוציא האחרים: 1] רב פפא: נפל עליו ט' קבין. [2] רבא בר שמואל: לאחרים צריך מ' סאה - והוא טבל במ' סאה.

[4] ר' חנינא - גדר גדול גדרו בה שצריך דווקא טבילה כראוי, כמו א' שפירש מעבירה כיל לא יהיה לו מ' סאה.

(2) מרחצאות

[1] ר' הונא - למה מזלזלין בטבילה [ונוהגין כר' יהודה בן בתירה]. אם משום צינה - אפשר במרחצאות שאובין.

כמו שכתוב בעמוד ב', שר' יהודה מתיר מ' סאה גם שאובין.

י"א - דווקא בקרקע. וי"א - אפילו בכלי.

[2] ל: 1) ר' חסדא (2) ר' אדא בר אהבה - צריך דווקא טבילה כשירה, ולא במרחצאות חמין.

(3) מתי התירו ט' קבין

[1] בריא: 1) המרגיל - מ' סאה. [מתקנת עזרא]. 2) לאונסו - ט' קבין. [לאב"י - מתקנת עזרא. לרבא - מתקנת חכמים אח"כ].

[2] חולה: (לא היה בתקנת עזרא, אלא מתקנת חכמים אח"כ)

[1] לר"ע ור' יהודה גלוסטרא - דינו

-
-
- [3] רב הונא: לא היה צריך כלום, כי היה טהור.
חמא.
יש 2 פירושים ברש"י:
- [1] גם לאחרים מספיק ט' קבין.
[2] הלכה כר' יהודה בן בתירה. [שאין צריך כלום].
- ר' חמא טבל בערב פסח - כדי להוציא רבים ידי חובתם].
[3] הגמרא פוסקת: אין הלכה כר'

ברכות דף כג (מתחילים בדף**כב:)**

בדף זה יש 5 סוגיות, ו161 נושאים.

א) נזכר שהוא בעל קרי

[1] בתפילה:

אינו מפסיק - אלא מקצר כל ברכה.

[2] בתורה:

לת"ק בברייתא - מגמגם וקורא
[במרוצה. רש"י].

לר' מאיר - קורא רק 3 פסוקים.

ב) ירד לטבול

[1] אם יכול לעלות ולהתכסות
ולקרוא ק"ש לפני נץ החמה - יעשה
זאת.

אם אינו יכול - יתכסה במים ויקרא.
[בדף כה: מבארת הגמ', שאין ריה
שהמשנה פוסקת כר' אליעזר -
שק"ש רק עד נץ החמה, אלא גם
לחכמים - הותיקין קורין עם נץ
החמה].

[2] לא יתכסה במים הרעים ובמי
משרה. [שריחם רע].

**ג) הרחקה מטינופת לאמירת דברי
קדושה**

[1] אם יש מי רגלים בכלי - יטיל

לתוכם מים.

[2] ממי רגלים וצואה - צריך
להרחיק ד' אמות.

[3] המתפלל וראה צואה כנגדו:

לכתחילה צריך להתרחק מהצואה -
עד שיהיה ד' אמות לאחוריו.

אם אי אפשר - מספיק ד' אמות
לצדדין.

2) התפלל ומצא צואה במקומו:

לרבה - תפילתו תפילה.

לרבא - תפילתו תועבה. [זיבח
רשעים תועבה].

ד) הכנת הגוף לתפילה (כג.)**1) מים שותתים על ברכיו**

התפלל והיו מים שותתים על ברכיו
- מפסיק עד שיכלו המים.

[1] בשהה כדי לגמור את כולה - חוזר
לראש.

[2] בלא שהה:

י"א - חוזר לראש. [דכיון
שכשהתפלל הוצרך להטיל מים -
אין תפילתו תפילה].

י"א - חוזר למקום שפסק. [דכשיש
צורך בהטלת מים - עדיין האדם
ראוי לתפילה].

2 הנצרך לנקביו:

לא יתפלל. [הכון לקראת אלקיך ישראל]. (ר' שמואל בר נחמני א"ר יונתן)

כשיכול לשהות בעצמו:

[1 פחות מפרסה - תפילתו תועבה.

[2 פרסה - תפילתו תפילה.

3 'שמור רגלך'

2 ביאורים בפסוק 'שמור רגלך כאשר תלך אל בית האלקים' וגו'

[1 (ר' שמואל בר נחמני א"ר יונתן) שמור עצמך שלא תחטא, ואם תחטא הבא קרבן. [ותהיה 'קרוב לשמוע' דברי חכמים ולעשות תשובה בהבאת הקרבן, 'מתת הכסילים זבחי שאינם עושים תשובה' כי אינם יודעים לעשות רע' שאינם יודעים אם מביאים הקרבן על טוב או רע].

[2 שמור נקביך בשעה שאתה עומד בתפילה לפני. [שלי יפיח. רש"י. (או שלא יתפלל כשצריך לנקביו. (מדרש)].

ה) כבוד התפילין**1 חליצתן ולבישתן**

[1 בבית הכסא קבוע - חולץ רחוק ד' אמות. [כי יש שם צואה].

[2 בבית הכסא עראי - חולץ ונפנה מיד.

[3 כשלוש התפילין - מרחיק תמיד ד' אמות. [כי כבר יש שם צואה].

2 הטלת מים

[1 לרבינא - מותר להטיל מים בבית הכסא קבוע כשלוש תפילין.

[2 ל: 1) ר' אדא בר מתנה 2) רבא - אסור. [1] שמא יפנה. [2] שמא יפיח].

3 מקום הנחתם בבית הכסא

[1 לבית שמאי - מניחם בחורים הסמוכים לרשות הרבים.

[2 לבית הלל - אוחזן בידו ונכנס. [לא בחורים: 1] הסמוכים לרה"ר - שמא יקחו עוברי דרכים. [2] הסמוכים לבית הכסא - מפני העכברים].

[3 לרבי עקיבא: 1) אוחזן בבגדו ובידו ונכנס.

[2 מניחם בחורים הסמוכים לבית הכסא. (כשאינו יכול לכרכם בבגדו. צל"ח). [אינו מניחם בחורים הסמוכים לרה"ר - מפני החשד, וכמעשה שהיה].

[4 להלכה:

[1 ביום, כשיש שהות להניחם - גוללן כמין ספר ואוחזן בימינו כנגד

לבו. [ובלבד שלא תהא רצועה יוצאת מתחת ידו טפח].

[2] 1) כשאין שהות ללבשם ביום 2) בלילה - עושה להם כיס טפח ומניחם.

וכשאינו הכלי המיוחד להם - גם פחות מטפח. [כפכין קטנים שמצילין באוהל המת].

דבר נוסף: (כג:)

1) ר' יוחנן 2) ר' נחמן - נכנסו דווקא כשהתפילין בידם לבית הכסא. [כדי שישמרום מהמזיקים. ולא נתנום לתלמידיהם לשמור - כמו שנתנו את ספרי דאגדתא].

4) אחיזתם בתפילה

בתפילה אסור לאחוז: 1] תפילין. 2] ספר תורה. 3] סכין, מעות, קערה, וככר. [כי טרוד שלא יפלו].

5) אחיזתם כשמטיל מים

1] בבית הכסא קבוע - מותר לאחוז התפילין כשמטיל מים. [כיון שיושב, ואין ניצוצות ניתזין].

2] בבית הכסא עראי - אסור. [כי עומד, וניצוצות ניתזין. ואינו יכול לאחוז את התפילין בידו - כיון שצריך לשפשף את הניצוצות עם ידו, כדי שלא יאמרו שהוא כרות שפכה ובניו ממזרים].

6) אחיזתם כשישן

אסור לאחוז התפילין בידו כשישן - שמא יפלו מידו. (הגר"א ברש"י. ורש"י בסוכה).

7) מקום הנחתם בסעודה

כשנכנס לסעודת קבע:

1] לר' יצחק - מניח התפילין בחוץ ונכנס.

2] לר' חייא - מניחם על השולחן. [כדי שיוכל להניחם מיד לפני ברכת המזון].

8) סודר שצר בו תפילין

סודר שצר בו תפילין, ורוצה לצור בצד אחר מעות:

1] לרב חסדא: אסור רק כשיש 2 תנאים: 1] הזמנה לתפילין. 2] צר בו תפילין.

2] לאביי: רק 'הזמנה' לתפילין אוסרת. [ולא איכפת לנו אם צר בו תפילין - או לא].

9) מקום הנחתם במיטה

1] תחת מרגלותיו - אסור. [שהוא מנהג בזיון].

2) תחת מראשותיו:

1] כנגד ראשו - אסור. [גם כשמכוסה בתיק. אבל מותר לישן על התיק כשהתפילין אינם כנגד ראשו].

[2] שלא כנגד ראשו - מותר.

[3] כשאשתו עמו:

ל: 1) שמואל 2) רב שגם נהג כן - מותר. [כי יותר חשוב לשמרו מעכברים וגנבים].

לברייתא - אסור. [ובגבוה או נמוך 3 טפחים מהמטה - מותר].

[3] בר קפרא - קשרם ביריעה הפרוסה סביבות המיטה, כשהתפילין בולטות לצד חוץ.

[4] ר' שישי בריה דרב אידי - הניחם

על ספסל, וכיסם בסודר.

2 דברים צדדיים המוזכרים בדף:

1) הנפנה לצרכיו - מגלה עצמו:

[1] באיש: לאחריו - טפח. לפניו - טפחים.

[2] באשה: לאחריה - טפח. לפנייה - כלום.

2) הרוצה להכנס לסעודה - מהלך: 1) 10 פעמים 4 אמות / 2) 4 פעמים 10 אמות - ובכל פעם ינסה ליפנות. [כי גנאי שיצטרך לנקביו באמצע הסעודה].

ברכות דף כד

בדף זה יש 7 סוגיות, ו15 נושאים.

(א) שנים שישנים במיטה

1) כשפניהם מכוונות זה כנגד זה - אסור. [כי יש הרהור מנגיעה, כשאין טלית מפסיקה ביניהם].

2) באשתו / אדם אחר

1] לשמואל: מחלוקת תנאים, והוא פוסק שמותר. [ועגבות אינם ערוה].

2] לר' יוסף: באשתו - פוסק כשמואל. (שמחלוקת תנאים, והוא פוסק שמותר).

באדם אחר - אסור.

3] ר' אשי: פוסק כתנאים שבאשתו - אסור.

3) בקטנים - מותר.

י"א: תינוקת - 3 שנים [ויום]. תינוק - 9 שנים [ויום].

י"א: שנה לפני הבת מצוה / בר מצוה - עדיין קטן, עד שיגיע לישדיים נכונו ושערך צימחי.

(ב) ערוה

1] שער מזקן התחתון היוצא מהבגד - אינו ערוה.

2] באשה יש 4 דברים שהם ערוה:

1] טפח ממקום המכוסה. [ואסור

לקרוא ק"ש כנגדו באשתו. אבל להסתכל - אסור גם באצבע קטנה של אשה כבמקום התורף. (כמו בתכשיטי מדין).

2] שוק. [גלי שוק עברי נהרות' - תגל ערוותך וגם תראה חרפתך].

3] קול. [כי קולך ערב ומראך נאוה].

4] שער. [ישערך כעדר העזים].

(ג) תליית תפילין (המשך מסוגיית כבוד התפילין)

התולה תפיליו - יתלו לו חייו. [והיו חיך תלואים לך מנגד].

1] לתירוץ א': אסור לתלות ברצועה, ומותר לתלות בקציצה.

2] לתירוץ ב': אסור לתלות גם בקציצה, ורק עם הכיס מותר.

רבי חנינא ראה שרבי תלה תפילין. לתירוץ ב' החידוש - שאינו כספר תורה שאסור לתלותו כלל.

(ד) המותר והאסור לעשות בתפילה

(המשך ממה שרבי חנינא ראה אצל רבי) (כד):

1) גיהוק ופיהוק: לאונסו - מותר. לרצונו - אסור. [והרי זה מגסי הרות. ולרש"י: י"א - ניכר שהוא מכוער].

רבי היה מניח ידו על סנטרו

כשמפקה. [שלא תראה פתיחת פיו. רש"י. (לרש"י ילאי היה מניח ידו על סנטרו, שהוא דרך גאווה. (אלא מניחו על פיו) וכן נפסק להלכה)].

(2) עיטוש: (הוא תמיד לאונסו). **מלמעלה** - **סימן יפה לו.** [שעושים לו נחת רוח מלמעלה].

מלמטה - **סימן רע לו.** [י"א - ניכר שהוא מכוער].

המתעטש מלמטה:

י"א: ממתין עד שיכלה הרוח, וממשיך להתפלל.

י"א: כשצריך להתעטש - [1 מרחיק לאחוריו ד' אמות. [2 ממתין עד שיכלה הרוח.

[3 חוזר ומתפלל ואומר: רבונו של עולם, יצרתנו נקבים נקבים, חלולים חלולים. גלוי וידוע לפניך חרפתנו וכלימתנו בחיינו, ובאחריתנו רמה ותולעה. ומתחיל להתפלל ממקום שפסק.

(3) רוק: הרק בתפילתו - כאילו רק בפני המלך.

נזדמן לו רוק: [1 מבליעו בטליתו. [2 אם הטלית נאה - מבליעו בסודר שבראשו. [שראשו תלויים לפניו]. [3 אם הוא איסטניס - זורקו לאחוריו.

(4) מישמוש בבגדו: (להעביר הכינה

העוקצתו. רש"י) - מותר.

(5) עיטוף בטלית: (אם נפלה בתפילה) - אסור. [שלא להפסיק].

(6) השמעת הקול

המשמיע קולו בתפילתו - הרי זה מקטני אמנה. [כאילו אין הקב"ה שומע בלחש].

המגביה קולו בתפילתו - הרי זה מנביאי השקר. [ויקראו בקול גדול].

כאשר: [1 אינו יכול לכוין בלחש [2 מתפלל ביחיד [ואינו מפריע לציבור] - מותר.

(ה) רואה את הערוה

ישן הצריך לקרוא ק"ש, ואינו יכול להוציא את ראשו מהבגד המכסהו - מפני הצינה:

לת"ק בברייתא: חוצץ בטליתו על צוארו. [כדי שלא יראה את הערוה, אבל לבו- מותר לראות את הערוה].

לי"א בברייתא: חוצץ בטליתו על לבו. [כדי שלא יראה לבו את הערוה].

(ו) מבואות המטונפות

(1) ההולך במבואות המטונפות:

[1 ל: (1 ר' יוחנן / ריב"ל (2 ברייתא

- מניח ידו על פיו וקורא ק"ש.

[2 ל: 1] ר' חסדא (2 ברייתא - אסור לקרוא ק"ש. [ואפילו התחיל לקרוא - פוסק. (אם שהה כדי לגמור את כולה - חוזר לראש)].

אם לא הפסיק במבואות המטונפות - נאמר עליו: [1] יוגם אני נתתי להם חוקים לא טובים - ומשפטים לא יחיו בהם. [2] 'הוי מושכי העון בחבלי שוא. [3] 'כי דבר ה' בזה'.

ואם הפסיק - שכרו: 'ובדבר הזה - תאריכו ימים'.

2) העומד במבואות המטונפות:

לדברי הכל אסור להרהר בדברי

תורה.

[תלמיד חכם אסור לו לעמוד במבואות המטונפות - כי אי אפשר לו לעמוד בלי הרהור תורה].

ז) טליתו חגורה על מתניו:

בק"ש - מותר.

בתפילה - אסור. [כי הוא עומד לפני המלך].

דבר צדדי בדף:

לר' יהודה - העולה מבבל לארץ ישראל - עובר בעשה. [יבבלה יובאו - ושמה יהיו עד יום פקדי אותם].

לר' אבא - אינו עובר. (והפסוק מדבר רק על כלי המקדש).

ברכות דף כה

בדף זה יש 6 סוגיות, 201 נושאים.

(א) שכה ונכנס בתפילין לבית הכסא:

מניח ידו עליהן - עד שיגמור עמוד הראשון. [מפני שמביא להדרוקן / ירקון].

(ב) הרהקה מצואה ומי רגלים

1) צואה על בשרו / ידו מונחת בבית הכסא:

לרב הונא: מותר לקרוא ק"ש. [יכל 'הנשמה' תהלל קה' - רק הפה והחוטם].

לרב חסדא: אסור. [יכל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך!].

2) ריח רע שיש לו עיקר [מצואה]:

לרב הונא: מרחיק 4 אמות מהצואה.

לרב חסדא וברייתא: ממקום שפסק הריח.

3) צואה כנגדו [בלי ריח]:

מרחיק כמלוא עיניו לק"ש ותפילה - מצואת:

[1] אדם.

[2] כלבים וחזירים. [לרבא וברייתא ב' - רק כשנתן עורות לתוכן].

[3] תרנגולים. (כשהן בלול. תוסי).

[4] אשפה שריחה רע.

כשגבוה או נמוך 10 טפחים - יושב בצידו וקורא ק"ש.

4) ריח רע שאין לו עיקר [מהפחה]:

מותר רק ב2 תנאים:

[1] לדברי תורה. [כי אי אפשר. אבל בק"ש - אסור].

[2] שהריח מחבירו. [ולא מעצמו].

5) צואה עוברת:

לאביי: מותר לקרוא ק"ש כנגדה. [כמצורע (ואבן המנוגעת): שמטמא רק כשיושב / עומד - ולא כשהולך. 'מחוץ למחנה' מושבו].

לרבא: אסור. [והיה מחנך קדוש].

פי חזיר כצואה עוברת. [גם כשעולה מהנהר].

6) ספק צואה / מי רגליים:

ספק צואה: אסורה.

י"א - רק באשפה. [אבל בבית מותר].

ספק מי רגליים: מותרים. [כי

מדאורייתא אסור רק כנגד עמוד.

אבל כשנפלו לארץ - מדרבנן. ורבנן

לא גזרו על ספק. ('וייצאתי שמה חוץ' - במי

רגליים. 'יוכסיתי את צאתך' - בצואה).

7) עד כמה אסורים מי רגליים /צואה:מי רגליים:

[1 ל: 1) שמואל 2) ר' יוחנן 3) עולא - כל זמן שמטפיחין. וכן פסק רבא

לת"ק בברייתא: טופח על מנת להטפוח.

לר' יוסי: טופח.

[2 לגניבא בשם רב - כל זמן שרישומן ניכר.

צואה:

[1 ל: 1) ר' יהודה בשם רב 2) ר' יהודה מדיפתי לשון אי' - עד שקרמו פניה.

[2 ר' יהודה מדיפתי לשון בי' - עד שיש בה סדקים.

[3: צואה כחרס:

ל: מר זוטרא - מותרת.

ל: 1) רבה בב"ח בשם רב 2) אמימר 3) וכן פסק רבא - אסורה.

שיעור צואה כחרס:

לרבה בב"ח בשם ר' יוחנן - כל זמן שזורקה ואינה נפרכת.

ללשון בי' - כל זמן שמגלגלה ואינה נפרכת. [הוא מחמיר יותר: שאפילו

אם נפרכת כשזורקה - עדיין נחשבת כחרס, כל זמן שאינה נפרכת כשמגלגלה].

ג) אברים רואים / נוגעים בערוה1) לבו רואה את הערוה:

ל: 1) רב 2) י"א בברייתא - לבו רואה את הערוה אסור בדברי קדושה. [וכשמתכסה במים - צריך מים עכורים].

לת"ק בברייתא - מותר.

2) עקבו 'רואה' את הערוה:

ל: 1) ת"ק בברייתא 2) רבא 3) אביי ללשון אי' - מותר. וכן פסקה הגמרא.

לאביי ללשון בי' - אסור.

3) עקבו 'נוגע' בערוה:

ל: 1) אביי 2) רבא ללשון בי' - אסור. וכן פסקה הגמרא.

לרבא ללשון אי' - מותר.

ד) הרחקה / ביטול בטינוף וערוה1) עששית:

צואה בעששית - מותר לקרוא ק"ש כנגדו. [יוכיסית את צאתך].

ערוה בעששית - אסור. [יולא יראה' בד' ערות דברי].

2) גוי ערום:

אסור לקרוא ק"ש כנגדו. [אפילו שיבשר חמורים בשרם, בכל זאת ערוותם ערוה. יוערות אביהם לא ראו].

3) ביטול צואה

[1 צואה כל שהוא - מבטלה ברוק. [ולרבא - ברוק עבה].

[2 צואה בגומא - מניח סנדלו עליה.

[3 צואה דבוקה בסנדלו - ספק.

4) ביטול מי רגליים:

לתנא קמא - בכל שהוא מים.

לרי זכאי - ברביעית.

לרי נחמן - כשנתן המים לפני המי רגליים: לדברי הכל - כל שהוא. [כי כל טיפה מי רגליים שנופלת למים - מתבטלת].

לרי יוסף - כשנתן המים אחרי המי רגליים: לדברי הכל - רביעית.

ה) גרף של רעי / עביט של מי רגליים:

אסור לקרוא ק"ש כנגדן - אפילו כשאין בהם כלום.

2) מיטה:

לת"ק - אינה מפסיקה.

לרשב"ג - מפסיקה.

3) ד' אמות:

לרשב"ג - מפסיקים. [גם כשאין מיטה המפסיקה].

לר"ש בן אלעזר - אינם מפסיקים. [אפילו בית של מאה אמה - נחשב כד' אמות].

4) מתחת המיטה:

פחות מ3 טפחים - הפסק. [כי הוא לבוד].

10 טפחים - אינו הפסק. [כי הוא רשות אחרת].

מ3 עד 10 טפחים - ספק.

ו) כבוד תפילין וס"ת

בית שיש בו תפילין או ס"ת: אסור לשמש בו את המיטה - עד שיוציאם. [ויש בזה סכנת עונש מיתה. (כמעשה עם בנו של ר' אחאי)].

[1 בתפילין וספרי קודש: מספיק שיתן כלי בתוך כלי.

[כלים המיוחדים לכך - אפילו 10 כלים נחשבים ככלי אחד.

ארגז ספרים - מותר לכסותו בגלימא. [כי אינו מיוחד להם]. (כו).

[2 בספר תורה: צריך לעשות מחיצה 10 טפחים.

וכשיש לו חדר אחר - חייב להוציאם.

ברכות דף כו

בדף זה - עד סוף הפרק - יש 2 סוגיות, 41 נושאים.

(א) הרחקה מצואה / בית הכסא**1) ממני רגליים וצואה צריך להרחיק לק"ש ותפילה:**

מאחוריו - 4 אמות.

מלפניו - מלא עיניו.

2) בית הכסא:

ישן [שכבר השתמשו בו] - דינו כצואה. [גם כשאין בו צואה*].

חדש [שרק הזמינו אותו לכך]:

בתוכו - ספק אם מותר להתפלל.

כנגדו - מותר.

3) בית הכסא דפרסאי [שהצואה

נופלת מיד לחפירה]:

אפילו כשיש בו צואה - דינו כמו שמקומו סתום, ואין בו דיני בית הכסא.

(ב) זב שראה קרי

טמאים טומאה חמורה: 1) זב 2) נדה - שהם גם בעלי קרי:

לת"ק: צריכין טבילה לקריין [לתורה ותפילה].

לרבי יהודה: פטורין. [כי סובר שאין הטבילה מטהרת אותם כלל].

[רבי יהודה פוטר: גם כשנתחייב טבילה לקרי - לפני הטומאה החמורה. [כגון משמשת - שראתה אח"כ נדה].

הדרן עלך מי שמתו

א. בית המרחץ - אסור להרהר בו בדברי תורה. [גם כשאין שם אדם].